

โครงการพัฒนาขบวนการการสหกรณ์
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

โดย

นอรดิน เจะแล และคณะ

สิงหาคม 2549

โครงการพัฒนาขบวนการการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

คณะผู้วิจัย

นอรดีน เจะแล
อาหามะ แหละ
ยุภาณี คุปต์กาญจนากุล
อัสลีนา ระเด่นอาหมัด
ฉ่าฝีอิ ล่าเต๊ะ

ชุดโครงการพัฒนาขบวนการในพื้นที่ 36 จังหวัด
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

คำนำ

รายงานวิจัยโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรภาคประชาชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของทีมีวิจัยจังหวัด ในลักษณะการจัดเวทีประชาชนสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนากลุ่ม/องค์กรให้ตระหนักถึงความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศน์และวิถีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำ เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กร รวมทั้งการหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ในการจัดกรอบทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร ที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และการหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร ระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด ให้มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นที่พึ่งของสมาชิกในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการแก้ปัญหาความยากจน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาสาระของรายงานวิจัยฉบับนี้คงจะเกิดประโยชน์ต่อนักวิจัยและนักพัฒนา ที่มีภารกิจในการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน ตลอดจนผู้สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน และใคร่ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนสนับสนุนงานวิจัยทุกคน

หากมีข้อบกพร่องประการใดขออน้อมรับและยินดีรับ

ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป ขอขอบคุณ

นอรดีน เจาะแล

หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
บทนำ	1
ความเป็นมาและกระบวนการวิจัย	9
ผลการวิจัย	11
เครือข่ายที่เกิดขึ้น	15
เครือข่ายบุญโด้สันติสุข	15
เครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสายบุรี	19
เครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี	23
เครือข่ายรักษาดินเขาตูม	26
เครือข่ายย่อย	27
ปัญหาและอุปสรรค	30
ข้อเสนอแนะ	33

จังหวัดปัตตานี

แผนที่จังหวัดปัตตานี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

โครงการวิจัย “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด ประกอบด้วยการดำเนินการวิจัย 2 ส่วน **ส่วนแรก** จะเป็นการดำเนินการของทีมประสานงานกลาง ซึ่งจะรับผิดชอบในภารกิจการจัดวางกรอบแนวทางการดำเนินการของชุดโครงการวิจัย ตลอดจนการหนุนเสริมการปฏิบัติงานของทีมวิจัยจังหวัด ทั้งด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระบบสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนการติดตามสนับสนุนการดำเนินงานของทีมวิจัยจังหวัด **ส่วนที่สอง** เป็นส่วนของทีมวิจัยจังหวัด ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการสร้างกระบวนการตามแนวทางการดำเนินงานที่ทีมประสานงานกลางของชุดโครงการ ได้วางกรอบการปฏิบัติในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย **สหกรณ์ที่จดทะเบียน** ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์บริการ และ**สหกรณ์ภาคประชาชน** ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติของทีมวิจัยจังหวัดจะมุ่งไปที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ส่วนแรก คือ การพัฒนาผู้นำกลุ่ม/องค์กรในลักษณะของการสร้างคุณค่าสหกรณ์ให้ตระหนักถึงการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศน์และวิธีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำ เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์การ ส่วนที่สอง คือ การหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานของกลุ่ม /องค์กรที่ค้ำจุนถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและส่วนที่สาม คือ หนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด

ภายใต้กรอบการดำเนินการของทีมวิจัยในการพัฒนาความเข้มแข็งและยั่งยืนแก่กลุ่ม /องค์กร และขบวนการสหกรณ์ด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้น จะช่วยลดจุดอ่อนและอุปสรรคที่เป็นอยู่ ตลอดจนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานของสหกรณ์ และเมื่อสหกรณ์เข้มแข็ง ก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนเพื่อการเป็นที่พึ่งของสมาชิกในการ**แก้ไขปัญหาความยากจนและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้ในที่สุด**

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ไขปัญหาความยากจน

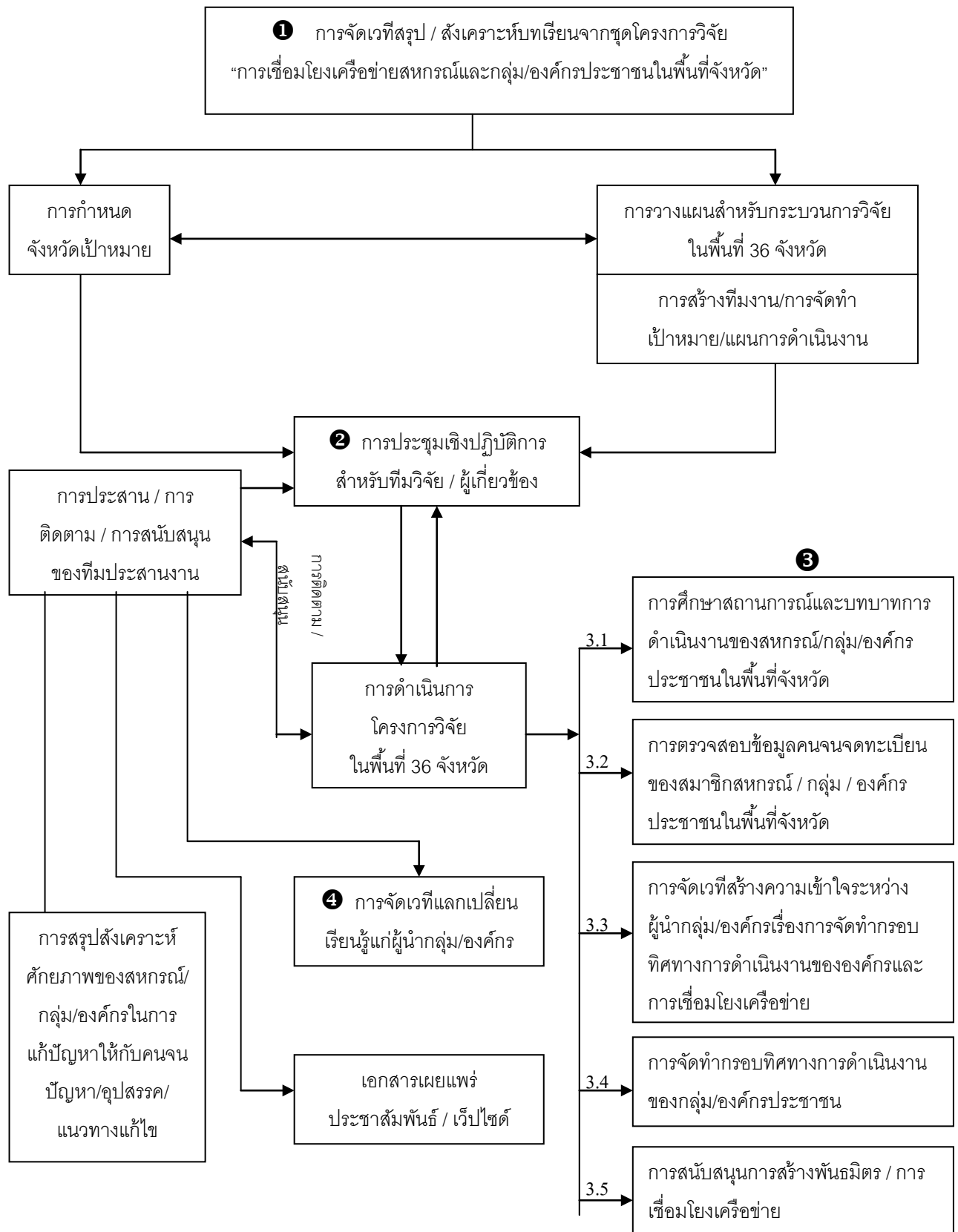
แนวคิดในการดำเนินงาน

1. เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้กลุ่ม/สหกรณ์ประเมินตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพเครือข่าย รู้พฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ และความยากจน
2. สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่จังหวัดเพื่อไปหนุนเสริมกลุ่ม/สหกรณ์
3. ศึกษากระบวนการ ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในพื้นที่จังหวัด

แนวทางการดำเนินงานของทีมวิจัยจังหวัด

1. การร่วมประชุม เวทีสรุป/สังเคราะห์บทเรียนจากชุดโครงการวิจัย 9 จังหวัด
2. การร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับทีมงานวิจัย/ผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. การดำเนินการโครงการวิจัย
 - 3.1 การศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด
 - 3.2 การตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด
 - 3.3 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกลุ่ม/องค์กรเรื่องการจัดทำกรอบ ทิศทางการดำเนินงานขององค์กรและการเชื่อมโยงเครือข่าย
 - 3.4 การจัดทำกรอบการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน
 - 3.5 การสนับสนุนการสร้างพันธมิตร/การเชื่อมโยงเครือข่าย
4. การร่วมประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมประสานงานกลาง

กระบวนการวิจัยของชุดโครงการ

แผนภูมิที่ 1-1 แสดงกระบวนการวิจัยของชุดโครงการ

นิยามศัพท์:

- กรอบทิศทางการดำเนินงาน** หมายถึง แผนการดำเนินงานของสหกรณ์ที่คำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมตลอดจนปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และเกิดจากการมีส่วนร่วมของฝ่ายบริหารจัดการสหกรณ์ในการวางแผน
- คุณค่าสหกรณ์** หมายถึง ค่านิยมพื้นฐานของนักสหกรณ์ ประกอบด้วย การพึ่งพาและรับผิดชอบตนเอง ประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความสามัคคี สมาชิกสหกรณ์ตั้งมั่นอยู่ในค่านิยมทางจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ เปิดเผยรับผิดชอบต่อสังคมและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นตามแบบแผนที่สืบทอดกันมาจากผู้ริเริ่มสหกรณ์
- วิสัยทัศน์สหกรณ์** เป็นระบบเครือข่ายขององค์กรช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม หลากหลายรูปแบบที่ตระหนักในคุณค่าของหลักและวิธีการสหกรณ์มีการร่วมมือกันที่จะพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร และเกื้อกูลต่อการสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน ชุมชน สังคม ประเทศ
- สหกรณ์ภาคประชาชนหรือกลุ่ม/องค์กรประชาชน** ที่เป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งในการวิจัย หมายถึง กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่สมาชิกมาร่วมมือกันบนพื้นฐานความสมัครใจที่ร่วมกันบริหารจัดการบนหลักการร่วมมือกัน การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการแก้ไขปัญหา ภาวะเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์ เป็นต้น
- เครือข่ายคุณค่า/เครือข่ายพันธมิตร** หมายถึง เครือข่ายความร่วมมือที่กลุ่ม/องค์กรซึ่งมีเป้าหมายสอดคล้องกัน เป็นพันธมิตรร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายทางธุรกิจ เครือข่ายทางสังคม หรือเครือข่ายทางวิชาการ
- การเชื่อมโยงเครือข่าย** หมายถึง การสร้างความร่วมมือหรือการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนตั้งแต่ 2 กลุ่ม/องค์กรขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เสียภัยร่วมกัน และได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้การที่กลุ่ม/องค์กรประชาชนจะมาเชื่อมโยงเครือข่ายนั้นต้องเป็นนโยบายอย่างเป็นทางการของกลุ่ม/องค์กรประชาชน
- การเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรประชาชน** หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดแผนหรือกรอบทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร โดยเน้นไปที่การแนะนำให้ฝ่ายบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กรประชาชนได้พิจารณาสิ่งที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนของ กลุ่ม/องค์กรของตนเอง จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ซึ่งภาษาทางบริหารธุรกิจเรียกว่า การ จัดทำแผนกลยุทธ์(strategic plan) ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและกลยุทธ์ หรืออาจเรียกอย่างอื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น) ผลของกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ กลุ่ม/องค์กรประชาชนจะช่วยให้กลุ่ม/องค์กรตัดสินใจได้ว่า จะเชื่อมโยงเครือข่ายกับใคร หรือไม่ อย่างไร และเมื่อใด

แผนการดำเนินการของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี

กิจกรรมการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานี	ระยะเวลาตลอดโครงการ											
	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค
1.การเข้าร่วมประชุม สรุปล/สังเคราะห์บทเรียนชุดโครงการวิจัย 9 จังหวัด	▲											
2. การร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับทีมวิจัย/ ผู้เกี่ยวข้อง	▲											
3. การสังเคราะห์ข้อมูลเดิม ได้แก่ จำนวน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มฯลฯ รายชื่อทะเบียนคนจนที่ขึ้นทะเบียนกับจังหวัด	▲											
4. การวิเคราะห์ Swot สหกรณ์ กลุ่มต่าง ๆ พร้อมกับการอบรมนักวิจัย	▲											
5. กำหนดแกนนำกลุ่ม และกิจกรรม พื้นที่												
6. การจัดเวทีชาวบ้าน ระดับกลุ่มชุมชน ระดับตำบล อำเภอและจังหวัด เพื่อ 1. เสนอปัญหา 2. แนวทางแก้ 3. กรอบการช่วยเหลือจากรัฐ	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
7. การสรุปผลช่วงที่ 1 (เดือนที่ 1-3)			▲	▲								
8. อบรมนักวิจัย ประเมินผลนักวิจัย			▲									
9. จัดรูปแบบเครือข่าย (ระบุแกนนำ กิจกรรม ระยะเวลา)			▲	▲								
10. ให้ความรู้ จัดทำแผนเครือข่าย ออกติดตาม ประเมิน				▲								
11. จัดสัมมนาเครือข่ายจังหวัด				▲	▲							
12. จัดเวทีชาวบ้านในกลุ่ม ตำบล ชุมชนที่มีปัญหาและที่มีกิจกรรมเด่น				▲	▲							
13. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเข้มแข็งกับกลุ่มอ่อนแอในจังหวัด				▲	▲							
14. จัดเวทีชาวบ้านในกลุ่มที่มีกิจกรรมเคลื่อนไหว					▲							
15. การสรุปผลช่วงที่ 2 (เดือนที่ 4-6)						▲						
16. การจัดทำกรอบความช่วยเหลือจากรัฐ							▲					
17. รัฐช่วยเหลือปัจจุบัน อนาคต							▲					
18. การประสานภาคีเครือข่าย							▲					
19. สัมมนานักวิจัยร่วมกับแกนนำเครือข่าย								▲				
20. การสร้างเครือข่ายเพิ่มตามแนวคิดผู้นำ								▲				
21. กำหนดกิจกรรม ระยะเวลา การขับเคลื่อน									▲			
22. ทดลองวิธีคิดแบบชาวบ้าน ติดตาม แก้ไข									▲			

กิจกรรมการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานี	ระยะเวลาตลอดโครงการ											
	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เมย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค
23. การสรุปผลช่วงที่ 3 (เดือนที่ 7-9)									▲			
24. การจัดเวทีชาวบ้านระดับอำเภอ										▲		
25. การสรุปเครือข่ายระดับจังหวัด เกณฑ์การวัด ความยั่งยืน											▲	
26. การสรุปผลช่วงที่ 4 (เดือนที่ 10-12) ได้/ไม่ได้ เครือข่าย												▲
27. การร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับที่ประสานงานกลาง				▲				▲			▲	
28. นำเสนอผลงานวิจัย				▲								▲

ตารางที่ 1-1 แสดงแผนการดำเนินการของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสร้างคุณค่าสหกรณ์ (Cooperative Value) ซึ่งประกอบไปด้วยการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกัน การประหยัด จริยธรรม ฯลฯ ให้กับคนในชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยในลักษณะ action research จากคนสู่คน จากกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปสู่ชุมชนหนึ่ง อันจะนำไปสู่ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง

2. เมื่อคนมีศักยภาพและความพร้อมจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม เศรษฐกิจระดับฐานรากจะเข้มแข็งและยั่งยืน

3. การสนับสนุนให้กลุ่ม/องค์กรมีการวางแผนในลักษณะของกรอบทิศทางการทำงาน ที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมจะช่วยสร้างความมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งแก่องค์กร อันจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความยากจน

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนจะช่วยให้เกิดการประหยัดด้านเศรษฐกิจโดยมีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน วิทยาการ/เทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียและเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

5. การได้รับโอกาสการหนุนเสริมของหน่วยงาน/ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเมื่อโครงการสิ้นสุด

บทที่ 2 บริบทปัตตานี

1. ประวัติศาสตร์ปัตตานี

หลักฐานเอกสารโบราณปรากฏนามเมืองหรือรัฐสำคัญแห่งหนึ่งบนแหลมมลายู ซึ่งออกเสียงตามสำเนียงในแต่ละภาษา เช่น **หลังยาซิว** **หลังยาซีเจีย** (ภาษาจีน) **ลังคาโคกะ** **อิลังคาโคกะ** (ภาษาสันสกฤต ทมิฬ) **เล็งกะสุกะ** (ภาษาชวา) **ลังคะสุกา** (ภาษาอาหรับ) **ลังกะสุกะ** **ลังกาสุกะ** (ภาษามลายู) โดยนักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชื่อเมืองเดียวกัน ตั้งอยู่บริเวณรัฐ เคดาห์ ประเทศมาเลเซีย และจังหวัดปัตตานีในปัจจุบัน นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเชื่อว่าปัตตานีเป็นที่แวะพักจอดเรือ เพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้าชาวอินเดียทางตะวันตกกับพ่อค้าชาวจีนทางตะวันออก และชนพื้นเมืองบนแผ่นดินและหมู่เกาะใกล้เคียงต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าเดิมปัตตานีเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เนื่องจากมีหลักฐานทางโบราณคดีว่าบริเวณอำเภอยะรังมีซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง มีซากโบราณสถานและศาสนสถานหลายแห่ง นอกจากนี้ยังค้นพบโบราณวัตถุจำนวนมาก โดยวัตถุบางชิ้นมีตัวอักษร ซึ่งนักภาษาโบราณอ่านและแปลว่าเป็นอักษรปัลลวะ (อินเดียนใต้) ภาษาสันสกฤต เขียนเป็นคาถาในพุทธศาสนาวัชรยาน พระโพธิสัตว์สัมฤทธิ์ และเศษภาชนะดินเผาที่มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-1 สอดคล้องกับจดหมายเหตุชาวจีน ที่ได้กล่าวถึงว่าบริเวณที่ตั้งอำเภอยะรังในปัจจุบัน ว่าเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและต่อมา ได้ย้ายเมืองปัตตานี มาบริเวณบ้านกรือเซะ สันนิษฐานว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ทำให้เมืองเดิมไม่เหมาะในการเป็นเมืองทำการค้า

เมืองปัตตานีได้ชื่อว่าเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ปลายแหลมมลายูที่มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา มาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991 - 2031) เป็นต้นมา จนในปี พ.ศ.2054 โปรตุเกสยึดครองมะละกาได้สำเร็จและพยายามขยายอิทธิพลทางการค้าขึ้นมาทางตอนเหนือ ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) ทรงยินยอมให้โปรตุเกสเข้ามาตั้งสถานีการค้าในเมืองชายฝั่งทะเล เช่น นครศรีธรรมราช มะริด ตะนาวศรี และปัตตานี ทำให้ปัตตานีกลายเป็นเมืองท่าหลักเมืองหนึ่ง แม้ว่าปัตตานีจะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา แต่ด้วยเหตุที่เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ทำให้เจ้าเมืองปัตตานีต้องการความเป็นอิสระ และทำการแข็งเมืองอยู่บ่อยครั้งเมื่อมีโอกาส จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบบริเวณอำเภอยะรัง ทราบว่าแต่เดิมชาวเมืองปัตตานี นับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์ และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามหลังจากที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจ โดยได้รับอิทธิพลจากราชวงศ์มัชปาหิตในชวาที่แผ่อำนาจเข้ามาสู่แหลมมลายู ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ทำให้การค้าในภูมิภาคเข้มแข็งและส่งผลให้ศาสนาอิสลามมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วย นอกจากนี้มีการก่อสร้างมัสยิดเพื่อใช้

เป็นศาสนิกที่สำคัญคือ มัสยิดกรือเซะและมัสยิดบ้านดาโต๊ะ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325-2352) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ยกทัพหลวงลงมาปราบปรามพม่า ที่มาตีหัวเมืองทางแหลมมลายูจนเรียบร้อย และในปี พ.ศ. 2328 กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลา ได้มีกระแสรับสั่งออกไปยังหัวเมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี และเมืองตรังกานู ให้มายอมเป็นเมืองขึ้นเช่นเดิม แต่สุดท้ายมูฮัมหมัดพระยาปัตตานีในขณะนั้นขัดขืน กรมพระราชวังบวรฯ จึงมีรับสั่งให้พระยากลาโหมยกกองทัพไทยไปตีเมืองปัตตานี ในปี พ.ศ. 2329 โดยได้กวาดต้อนครอบครัวและศาสตราวุธมาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งปืนใหญ่ 2 กระบอก แต่สามารถนำมาได้เพียงกระบอกเดียว จึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ และทรงโปรดเกล้าฯ ให้จารึกชื่อเป็น “พญาตานี” นับว่าเป็นปืนใหญ่กระบอกใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. 2352-2367) เกิดความไม่สงบบ่อยครั้ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายูโดยแบ่งเมืองตานี ออกเป็น 7 หัวเมือง ประกอบด้วย เมืองตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก ะแงะ รามันห์ และเมืองยะลา

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกวิธีการปกครองแบบจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา โดยจัดการปกครองแบบกระทรวง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงการแผ่นดิน จัดการปกครองเป็นระบบเทศาภิบาลโดยจัดแบ่งเป็นมณฑล ทรงใช้นโยบายประนีประนอมและดำเนินการเป็นขั้นตอน เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อการปกครองของเจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมืองซึ่งขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราช ร่วมกับเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา มีข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลเป็นผู้ว่าราชการเมืองดูแล ต่อมาในปี พ.ศ. 2447 ได้แยกหัวเมืองทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราชมาเป็นมณฑลปัตตานี พร้อมทั้งเปลี่ยนฐานะเมืองเป็นอำเภอและจังหวัด ได้แก่

จังหวัดปัตตานี รวมเมืองหนองจิกและเมืองยะหริ่ง

จังหวัดสายบุรี รวมเมืองระแงะ

จังหวัดยะลา รวมเมืองรามันห์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลจำเป็นต้องตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลง เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ จึงให้ยุบเลิกมณฑลปัตตานีคงสภาพเป็นจังหวัด ยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอตะลุบันและแบ่งพื้นที่บางส่วนของเมืองสายบุรี คือ ระแงะ และบาเจาะไปขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส และตั้งปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา จังหวัดปัตตานีจึงมีการปกครองโดย

ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยมีพระยารัตนภักดี (แจ้ง สุวรรณจินดา) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีคนแรก

2. ยุทธศาสตร์จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี เป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เป็นจังหวัดเดียวที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน มีพื้นที่รวม 1.2 ล้านไร่ หรือ 1,940 ตารางกิโลเมตร ประชากรจำนวน 6 แสนกว่าคน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2547 คือ 34,039 ล้านบาท ประชากรมีรายได้ต่อหัวต่อคนต่อปีที่ 60,038 บาท ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยระดับประเทศเกือบครึ่งหนึ่ง

ในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ซึ่งเป็นการมองจากปัจจัยภายใน พบว่า มีจุดแข็งที่สำคัญคือ วัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นศูนย์กลางอิสลามศึกษา มีทุนทางสังคมที่สำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีจุดอ่อน คือ คุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย มีปัญหาคุณภาพชีวิต มีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จังหวัดปัตตานีจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดปัตตานี คือ

“เป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาล อิสลามศึกษา บนพื้นฐานคุณภาพชีวิตที่ดี และดินแดนแห่งสันติสุข”

เป้าประสงค์ของการพัฒนา จังหวัดปัตตานีได้กำหนดเป้าประสงค์การพัฒนา ปี 2549 ไว้ดังนี้ (ตัวชี้วัดที่ 10 – 15)

1. ร้อยละของสถานศึกษาอิสลามในระบบที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในผ่านเกณฑ์ในระดับดี (ร้อยละ 3)
2. จำนวนหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์หมู่บ้านแข็งแรง (Healthy Thailand) (ร้อยละ 3)
3. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการทำข้อตกลง (MOU) เพื่อจำหน่ายสินค้าระหว่างกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 3)
4. ร้อยละของศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน สามารถบริการประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมดังนี้ (ร้อยละ 2)
 - 1) การศึกษาพื้นฐาน
 - 2) การพัฒนาทักษะชีวิต
 - 3) การพัฒนาทักษะอาชีพ
 - 4) การพัฒนาสังคมและชุมชน
 - 5) การศึกษาตามอัธยาศัย
 - 6) กิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน
5. ร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาสื่อภาษาไทยสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ร้อยละ 1)

6. จำนวนโรงพยาบาลที่เข้าสู่กระบวนการจัดทำมาตรฐาน HA (Hospital Accreditation) และผ่านบันไดขั้นที่ 2 (ร้อยละ 2)

จากการทบทวนประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี ประจำปี 2548 โดยการวิเคราะห์ ศักยภาพ วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ ดังกล่าวข้างต้น จังหวัดปัตตานี ไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ แต่ประการใด ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 7 ประการ คือ

1. อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล
2. อิสลามศึกษา
3. การเอาชนะความยากจน
4. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด
5. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และอรรถลักษณะของท้องถิ่น
6. การเสริมสร้างการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
7. การเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย

โดยแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ได้กำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ในการดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ด้วยการมีแนวคิดที่จะเพิ่มศักยภาพในการส่งออกอาหารฮาลาล ซึ่งมีมูลค่าของตลาดโลก ประมาณ 80,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทยมีส่วนแบ่งการตลาดเพียงร้อยละ 0.2 โดยเป็น Processing Area อาศัยความมีชื่อเสียงของปัตตานี หรือฟาตอนี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของ ชาวมุสลิม แรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และมีความเกี่ยวข้องกับโลกมุสลิม พร้อมทั้งเชื่อมโยงปัจจัยการผลิต ทางเกษตร เช่น โค แพะ พืชผักจาก Cluster อื่นๆ เช่น ภาคใต้ตอนกลาง หรือเชื่อมโยงปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ใน Cluster เดียวกัน เช่น สัตว์น้ำจากนราธิวาส เป็นต้น จึงได้กำหนดกลยุทธ์ที่จะตอบสนอง อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เช่น การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลขึ้นที่ปัตตานี การสร้าง บริการพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล พร้อมทั้งได้เสนอให้มีการ ให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษ นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจาก สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (B.O.I) แก่นักลงทุนที่จะมาลงทุน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและกลุ่มจังหวัด ขณะนี้ยังไม่มี การประกาศรายละเอียดที่ชัดเจน จาก ส่วนกลาง การก่อสร้างถนนเลียบเมือง 2 สาย การพัฒนาท่าเรือและที่จอดพักเรือ การปรับปรุง และ พัฒนาโรงฆ่าสัตว์ (โค) การปรับปรุงสุขอนามัยท่าเทียบเรือประมง ระยะที่ 2 การจัดตั้งศูนย์บริการ

วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนา ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เป็นต้น

11

2. ยุทธศาสตร์อิสลามศึกษา

มีแนวคิดที่สำคัญ เพื่อเป็นศูนย์กลางอิสลามศึกษาของประเทศและเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง
อิสลามศึกษานานาชาติ โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพโรงเรียนตาดีกา ปอเนาะ และโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ
ปัจจัยเสริมความเข้มแข็งในวิชาอิสลามศึกษา สาขาเศรษฐศาสตร์ และการจัดการระดับนานาชาติที่
วิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการ
จัดตั้งศูนย์พัฒนา และบริการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาผ่านระบบเครือข่าย (Web – Based)
การจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีอิสลามศึกษา การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนตาดีกา ปอเนาะ และโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีคุณภาพและมาตรฐาน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและวิชาการ

3. ยุทธศาสตร์เอาชนะความยากจน

มีแนวคิดที่สำคัญ เพื่อที่จะมุ่งเน้นเอาชนะความยากจน อย่างเป็นระบบให้ประชาชน
คิดเป็น ทำเป็น ทั้งนี้ เพื่อให้ครัวเรือนยากจนที่ตกเกณฑ์ 5,941 ครัวเรือน ผ่านเกณฑ์ คือ มีรายได้
มากกว่า 20,000 บาทเป็นหลัก (ของรัฐบาล 14,760 บาท) ประชาชนที่ยังตกเกณฑ์ จปฐ มีแนวทาง
ในการดำเนินงาน คือ การเพิ่ม รายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พร้อมทั้ง ส่งเสริมการศึกษา วิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะการเพิ่ม
ผลผลิตข้าว และการผลิตข้าวอินทรีย์ (การปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี) ของกลุ่มเกษตรกร มีโครงการที่
สำคัญ เช่น โครงการสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน/หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการปรับปรุง
ประสิทธิภาพภาคการเกษตร โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งหมู่บ้านการเลี้ยงแพะฯ โครงการเพิ่มศักยภาพ
การเป็นฐานการผลิต การค้า การส่งออก เครื่องแต่งกายมุสลิม โครงการขยายพื้นที่การปลูกยางพารา
และปาล์มน้ำมัน โครงการหนึ่งฟาร์มหนึ่งตำบลในพื้นที่ของเกษตรกรที่ปล่อยทิ้งร้าง เป็นต้น

4. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด

เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานที่ควบคู่ไปกับการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อปลูกจิตสำนึกและ
สร้างบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน รวมทั้งมีการ
บริหารจัดการที่ดีของทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ปลายลุ่มน้ำของแม่น้ำ
ปัตตานี มีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการจากการถอดแผนแม่บทการพัฒนาอ่าวปัตตานี
โครงการคลังปูม้า เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง โครงการสร้างป่าพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง เป็นต้น

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และธำรงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี เพื่อให้มีความรู้เท่าทันโลก จังหวัดจึงมีแนวคิดในการพัฒนาที่มุ่งเน้น เพื่อส่งเสริมและยกระดับการศึกษาใน

12

ทุกระดับให้ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนในทุกภาคส่วน พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สะดวก สบาย พร้อมที่จะรองรับ นักท่องเที่ยว รวมทั้งการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดปัตตานี มีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับสู่มาตรฐานการศึกษา โครงการเสริมสร้างระบบการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการในการปรับปรุง/ก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งการพัฒนา เครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โครงการจัดงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี โครงการทดสอบการอ่าน คัมภีร์อัลกุรอานอาเซียฮัน เป็นต้น

6. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

มีแนวคิดที่สำคัญ เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมใช้ประโยชน์ เน้นการบริหารราชการที่ให้ความสำคัญกับการบริการและความโปร่งใส การพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัย ทั้งในด้านระบบฐานข้อมูลและการพัฒนาบุคลากร มีโครงการที่สำคัญ เช่น การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนที่ได้มาตรฐาน การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และระบบข้อมูลสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (GIS) การลดขั้นตอน และปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ

7. การเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย

เนื่องจากจังหวัดปัตตานี มีปัญหาในเรื่องของภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัย ซึ่งเกิดจากการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารในทางลบที่เกินความเป็นจริง ประกอบกับเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 ที่ผ่านมา ดังนั้น จังหวัดจึงมีแนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งเน้นในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง พร้อมทั้ง เพิ่มขีดสมรรถนะของภาครัฐในการรักษาความปลอดภัย การบูรณาการแผนงาน / โครงการของทุกส่วนราชการ ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานในการส่งเสริมให้ยุทธศาสตร์ของจังหวัด 6 ประเด็นข้างต้น ประสบความสำเร็จมีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการข่าวและการจัดชุดปฏิบัติการด้านการข่าว โครงการติดตั้งระบบโทรทัศน์วงจรปิดในเขตเมืองและจุดล่อแหลม โครงการฝึกอบรมหลักสูตรยุทธวิธีเชิงรุกและการป้องกันตนเอง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแนวทางการดำเนินงานในภาพรวมของจังหวัด ยังคงเป็นเช่นเดียวกับ ปี 2547 และ ปี 2548 เนื่องจากการพัฒนายังเป็นโครงการระยะยาวที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง จังหวัดได้รับเฉพาะกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยการเน้นโครงการด้านความมั่นคง และสังคมเพิ่มขึ้น

13

3. สัญลักษณ์จังหวัดปัตตานี

ตราประจำจังหวัด

รูปปืนใหญ่

หมายถึง ปืนนางพญาตานี ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด (ขนาดยาว 3 วา ศอกคืบนิ้วครึ่ง กระสุน 11 นิ้ว) ซึ่งเป็นปืนใหญ่กระบอกสำคัญ ที่ใช้ป้องกันเมืองปัตตานีตลอดมา ชาวเมืองจึงถือว่าเป็นของคู่บ้านคู่เมืองมาแต่สมัยโบราณ

จังหวัดปัตตานี ใช้อักษรย่อว่า "ปน"

คำขวัญจังหวัด

"บุญดูสะอาด หาดทรายสวย รวยน้ำตก นกเขาดี ลูกหยีอร่อย หอยแครงสด"

ธงประจำจังหวัด

14

ดอกไม้ประจำจังหวัด

ดอกชบา

ต้นไม้ประจำจังหวัด

ชื่อพรรณไม้ ตะเคียนทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hopea odorata*

4. สภาพทั่วไป

4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ 1,055 กม. มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตร.กม. หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดยะลา และนราธิวาส
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสงขลา

แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต

4.2 หน่วยการปกครอง

จังหวัดปัตตานีได้แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 636 หมู่บ้าน โดยมีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

- (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
- (2) เทศบาล 12 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง)
- (3) องค์การบริหารส่วนตำบล 99 แห่ง ประกอบด้วย อบต. ชั้น 3 2 แห่ง คือ อบต. รุสะมิแล และอบต. บานา อบต. ชั้น 4 1 แห่ง คือ อบต. เขาตุม ส่วนที่เหลือเป็น อบต. ชั้น 5

ตารางที่ 2.1 แสดงหน่วยการปกครอง

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	สภาตำบล
1. เมืองปัตตานี	13	66	1	10	-
2. ยะรัง	12	72	1	12	-
3. หนองจิก	12	75	2	11	1

4. โศกโพธิ์	12	80	2	12	-
5. ยะหริ่ง	18	81	3	13	4
6. ปะนาละ	10	52	1	9	1
7. มายอ	13	58	1	10	3
8. สายบุรี	11	64	1	9	1
9. พังยางแดง	4	22	-	4	-
10. กะพ้อ	3	27	-	3	-
11. แม่ลาน	3	22	-	3	-
12. ไม้แก่น	4	17	-	3	1
รวม	115	636	12	99	11

ที่มา : กลุ่มส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2548

4.3 ประชากรและศาสนา

จังหวัดปัตตานี เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันจึงมีชาวปัตตานีเชื้อสายต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งเชื้อชาติไทย มลายู จีน อาหรับ อินเดีย ฯลฯ นอกจากนั้น ชนพื้นเมืองดั้งเดิมเผ่าเลม้าง – ซาไก ก็เคยมีถิ่นที่อยู่ บริเวณจังหวัดปัตตานี ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะแถบภูเขา และลุ่มน้ำปัตตานีต่อเนื่องไปตลอดถึงประเทศมาเลเซีย จำนวนประชากร ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2547 รวมทั้งสิ้น 635,009 คน แยกเป็นชาย 313,634 คน หญิง 321,375 คน จำนวนหลังคาเรือน 134,988 หลังคาเรือน ทั้งนี้ ประชากรประมาณร้อยละ 80.75 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 18.93 นับถือศาสนาพุทธ

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนประชากร และครัวเรือนรายเทศบาล

ที่	เทศบาล	จำนวนประชากร		รวม	จำนวนหลังคาเรือน
		ชาย	หญิง		
1	เทศบาลเมืองปัตตานี	23,186	24,064	47,250	12,713
2	เทศบาลตำบลตะลุบัน	6,881	7,018	13,899	3,318

3	เทศบาลตำบลโคกโพธิ์	1,654	1,798	3,452	1,301
4	เทศบาลตำบลนาประดู่	1,635	1,739	3,374	1,090
5	เทศบาลตำบลบางปู	4,529	4,694	9,223	1,608
6	เทศบาลตำบลตันหยง	1,076	1,155	2,231	454
7	เทศบาลตำบลยะหริ่ง	2,950	2,785	5,735	1,378
8	เทศบาลตำบลยะรัง	2,040	2,048	4,088	844
9	เทศบาลตำบลบ่อทอง	5,434	4,909	10,343	2,448
10	เทศบาลตำบลหนองจิก	2,916	2,842	5,758	1,535
11	เทศบาลตำบลปะนาเระ	3,454	3,492	6,946	1,301
12	เทศบาลตำบลมายอ	1,804	1,789	3,591	800
	รวม	57,559	58,331	115,890	28,790

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนประชากร และครัวเรือน (จำแนกรายอำเภอ)

ที่	อำเภอ	จำนวนประชากร			จำนวนหลังคาเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	เมืองปัตตานี	36,012	37,233	73,245	19,395
2	โคกโพธิ์	28,567	29,552	58,119	13,479
3	หนองจิก	26,687	26,597	53,284	9,045
4	ปะนาเระ	17,490	18,204	35,694	7,873
5	มายอ	24,085	25,255	49,340	9,078
6	ทุ่งยางแดง	9,667	9,967	19,634	3,658
7	สายบุรี	23,786	24,779	48,565	9,509
8	ไม้แก่น	5,500	5,678	11,178	2,556
9	ยะหริ่ง	29,945	30,492	60,437	11,003
10	ยะรัง	39,540	40,079	79,619	14,308
11	กะพ้อ	7,700	7,722	15,422	3,097

12	แม่ลาน	7,096	7,486	14,582	3,197
	รวม	256,075	263,044	519,119	106,198

ที่มา : ศูนย์ประมวลผลการทะเบียนภาค 9 (จังหวัดสงขลา) ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2548

5. สถานการณ์และบทบาทสหกรณ์ กลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

5.1 สถานการณ์สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี มีองค์กรนิติบุคคล ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จำนวน 99 องค์กร แยกเป็นสหกรณ์ จำนวน 77 สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร จำนวน 22 กลุ่ม ในส่วนของสหกรณ์แยกเป็นสหกรณ์การเกษตร 23 สหกรณ์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง 24 สหกรณ์ สหกรณ์ประมง 3 สหกรณ์ รวม 50 สหกรณ์ สหกรณ์นอกภาคเกษตร ประกอบด้วยสหกรณ์ออมทรัพย์ 12 สหกรณ์ สหกรณ์ร้านค้า 5 สหกรณ์ และสหกรณ์บริการ 10 สหกรณ์

ตารางที่ 2.4 แสดงข้อมูลสหกรณ์ทุกประเภทในจังหวัดปัตตานี

ที่	ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์	จำนวนสมาชิกคน/ครัวเรือน	รวมทุนดำเนินงาน (บาท)	ปริมาณธุรกิจ (บาท)	หมายเหตุ
1	สหกรณ์การเกษตร	47	30,081	240,733,679	263,171,036	- มีสมาชิก
2	สหกรณ์ประมง	3	936	18,366,868	55,171,818	ชสก.
3	สหกรณ์ออมทรัพย์	12	29,533	2,525,359,054	2,774,151,279	ปัตตานี

4	สหกรณ์ร้านค้า	5	4,186	10,399,964	19,120,383	จำกัด
5	สหกรณ์บริการ	10	4,871	27,866,940	9,508,545	จำนวน 12
6	สหกรณ์นิคม	-	-	-	-	สหกรณ์
7	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน	-	-	-	-	รวมอยู่ด้วย
รวม		77	69,607	2,822,726,505	3,121,123,061	

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

จากตาราง สหกรณ์ภาคการเกษตร จำนวน 50 สหกรณ์ คิดเป็น 64.93% ของสหกรณ์ทั้งหมด มีสมาชิก จำนวน 31,017 คน คิดเป็น 44.56 % ของสมาชิกทั้งหมด ทุนดำเนินงาน จำนวน 259,100,547.- บาท ปริมาณธุรกิจ จำนวน 318,324,854.- บาท และมีสหกรณ์นอกภาคการเกษตร จำนวน 27 สหกรณ์ คิดเป็น 35.07% ของสหกรณ์ทั้งหมด มีสมาชิก จำนวน 38,590 คน คิดเป็น 55.44% ของสมาชิกทั้งหมด ทุนดำเนินงาน จำนวน 2,563,625,958.- บาท และปริมาณธุรกิจ จำนวน 2,802,780,207.- บาท

สหกรณ์ภาคการเกษตร

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดปัตตานี จัดตั้งขึ้นเพื่อมุ่งเน้นที่จะช่วยแก้ไขปัญหาขาดแคลนเงินทุนในการผลิต ธุรกิจหลักที่สหกรณ์ส่วนใหญ่ดำเนินการคือ ธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วสหกรณ์การเกษตรเป็นสหกรณ์ที่สามารถดำเนินธุรกิจได้อเนกประสงค์ การที่สหกรณ์มุ่งเน้นเฉพาะธุรกิจสินเชื่อ ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาการเสียเปรียบในด้านการตลาดแก่มวลสมาชิก การพัฒนาสหกรณ์เป็นไปอย่างเชื่องช้า โดยเฉพาะในภาวะปัจจุบัน รัฐมีนโยบายมุ่งเน้นให้ประชาชนในระดับรากหญ้า สามารถเข้าถึงแหล่งทุนมากขึ้น มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง องค์การทางการเงินรากหญ้า อาทิเช่น กองทุนหมู่บ้าน งบประมาณ SML ซึ่งถือว่าการกระจายเงินเข้าสู่ชุมชน ซึ่งอาจซ้ำซ้อนกับธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรดำเนินการอยู่ จากการศึกษาผลการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา สหกรณ์มีลูกหนี้ค้างเพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยค้างมากขึ้น ผลประกอบการมีกำไรลดลง บางสหกรณ์ประสบภาวะขาดทุนด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตามยังมีสหกรณ์ที่สามารถปรับตัวโดยให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจอเนกประสงค์ โดยเฉพาะการขายธุรกิจการตลาดมากขึ้น ซึ่งถือว่าการปรับตัว ที่ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ ทำให้ผลประกอบการมีกำไร ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจที่จะให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับสหกรณ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.5 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	28,522.00	23 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	231,252,929.00	
3	ธุรกิจให้เงินกู้	บาท	39,969,359.00	
4	รับฝากเงิน	บาท	73,184,365.00	
5	ธุรกิจการซื้อ	บาท	102,618,332.00	
6	ธุรกิจการขาย	บาท	2,020,445.00	
7	ธุรกิจแปรรูป	บาท	351,711.00	
8	ธุรกิจบริการ	บาท	692,570.00	
9	กำไร(ขาดทุน)	บาท	4,475,079.00	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

สหกรณ์กองทุนสวนยาง จังหวัดปัตตานีมีสหกรณ์กองทุนสวนยาง ที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลเมื่อปี 2536 เพื่อแก้ไขปัญหาราคายางพาราตกต่ำ จำนวน 24 สหกรณ์ บางสหกรณ์มีปัญหาตั้งแต่แรกตั้งจนถึงปัจจุบันหยุดดำเนินกิจการรอการชำระบัญชี จำนวน 4 สหกรณ์ คงเหลืออยู่ 20 สหกรณ์ และมีบางสหกรณ์ได้หยุดดำเนินกิจการชั่วคราว ปัจจุบันมีสหกรณ์กองทุนสวนยางที่ดำเนินงานอยู่เพียง 13 สหกรณ์ โดยบางสหกรณ์เช่น สหกรณ์กองทุนสวนยางคอกวัว จำกัด อ.กะพ้อ สหกรณ์กองทุนสวนยางลาคอ จำกัด อ.สายบุรี ดำเนินธุรกิจการซื้อ เป็นจุดจ่ายปุ๋ยของสำนักงานกองทุนสวนยาง เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ในปี 2546 กรมวิชาการเกษตร ได้จัดสร้างโรงงานอัดก้อนจำนวน 5 โรง ในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้สหกรณ์กองทุนสวนยางรวมตัวเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการ เพื่อแปรรูปยางแผ่นรมควันเป็นยางแท่งน้ำหนัก 111.11 กิโลกรัม แต่ปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากราคายางแผ่นรมควัน ราคาน้ำยางสด ราคายางแผ่นดิบอยู่ในราคา กิโลกรัมละ 50-55 บาท ถือว่าสูง ประกอบกับนโยบายในเรื่องดังกล่าวกลับชะลอตัวขาดความชัดเจน เครือข่ายโรงงานอัดก้อน จึงมิได้ดำเนินการต่อ

สหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดปัตตานี ดำเนินธุรกิจการซื้อ ธุรกิจรวบรวมน้ำยางสด

ธุรกิจการแปรรูปยางแผ่นรมควันในรอบ ปีที่ผ่านมา ธุรกิจการซื้อในการจัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ซึ่งดำเนินการร่วมกับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เป็นจุดจ่ายปุ๋ยของสำนักงานกองทุนฯ ที่จ่ายให้กับเกษตรกรผู้ปลูกยางเป็นหลัก ธุรกิจรวบรวมน้ำยางสด มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากต้องแข่งขันกับพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ที่ให้บริการและราคาแก่สมาชิก ได้ดีกว่า บางรายให้ราคาน้ำยางสดแพงกว่าที่สหกรณ์รับซื้อ ประกอบสถานการณ์ไม่สงบในพื้นที่ สหกรณ์บางแห่งหยุดรวบรวมไปเลย ด้านธุรกิจการแปรรูป สหกรณ์ประสบปัญหาด้านคุณภาพยาง ไม้พื้นที่หายากและราคาแพง ความผันแปรของราคารับซื้อน้ำยางสด และยางก้อนถ้วยที่มีราคาสูง ใกล้เคียงกับราคายางแผ่น สหกรณ์บางแห่งจึงเปิดรับซื้อน้ำยางสด เพื่อส่งขายต่อให้โรงงาน ลดปริมาณการแปรรูปเป็นยางแผ่น หรือบางสหกรณ์หยุดแปรรูป ทำให้แนวโน้มธุรกิจนี้ลดลง

ตารางที่ 2.6 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	1,559.00	24 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	9,480,750.00	
3	ธุรกิจให้เงินกู้	บาท	21,000.00	
4	รับฝากเงิน	บาท	34,559.00	
5	ธุรกิจการซื้อ	บาท	6,016,202.00	
6	ธุรกิจการขาย	บาท	10,476,605.00	
7	ธุรกิจแปรรูป	บาท	27,732,413.00	
8	ธุรกิจบริการ	บาท	-	
9	กำไร(ขาดทุน)	บาท	801,762.00	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

สหกรณ์ประมง มีจำนวน 3 สหกรณ์ อยู่ระหว่างการชำระบัญชี หนึ่งสหกรณ์ ปัจจุบันที่ดำเนินธุรกิจอยู่มี 2 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ หนึ่งสหกรณ์ โดยได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้เป็นทุนในการเลี้ยงปลากระพงขาวในกะชัง ผลการดำเนินงานมีกำไร แต่การบริหารการจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานยังสูงอยู่ คณะกรรมการและฝ่ายจัดการยังขาดความรู้ ความสามารถ ด้านการบริหารการจัดการ ส่วนอีกหนึ่งสหกรณ์เป็นสหกรณ์ประมงทั่วไป ซึ่งจัดตั้งในกลุ่มเกษตรกร ทำอาชีพประมงดำเนินธุรกิจบริการน้ำมัน และบริการน้ำแข็งแก่เรือประมงของสมาชิก แต่ก็ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายจากธุรกิจน้ำแข็งค่อนข้างสูง เนื่องจากโรงงานใช้เครื่องจักรเก่า สิ้นเปลืองค่าไฟฟ้าสูง ทำให้รายได้ของสหกรณ์ลดลง สมาชิกส่วนใหญ่ของสหกรณ์ก็ขาดการมีส่วนร่วม มีเพียงกลุ่มสมาชิกบางส่วนที่เข้ามาใช้บริการ และมีบทบาทต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

ตารางที่ 2.7 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์ประมงในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	936	3 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	18,366,868.00	
3	ธุรกิจให้เงินกู้	บาท	5,924,135.00	
4	รับฝากเงิน	บาท	269,385.00	
5	ธุรกิจการซื้อ	บาท	39,862,887.00	
6	ธุรกิจการขาย	บาท	463,906.00	
7	ธุรกิจแปรรูป	บาท	8,651,505.00	
8	ธุรกิจบริการ	บาท	-	
9	กำไร(ขาดทุน)	บาท	615,490.00	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

จุดแข็งและจุดอ่อนของสหกรณ์ในภาคการเกษตรในจังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและสังเคราะห์ผลจากการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สามารถสรุปจุดแข็ง จุดอ่อนของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้ ดังนี้

จุดแข็ง

- สามารถขยายฐานสมาชิกได้มาก เพราะเกษตรกรมีจำนวนมาก
- กรรมการของสหกรณ์เป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์จึงมีความซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์
- สหกรณ์มีระบบการบริหารที่ชัดเจน มีระเบียบปฏิบัติที่รัดกุม
- ได้รับการส่งเสริมและตรวจบัญชีจากหน่วยงานรัฐ
- มีการปันผลและเฉลี่ยคืนจากกำไร เป็นแรงดึงดูดใจให้สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์มากกว่าเอกชน
- เป็นองค์กรที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นสามารถระดมทุนจากสมาชิกง่าย
- ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐและสถาบันการเงินของรัฐให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
- เป็นตัวกลางประสานกับรัฐในการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่าง ๆ แก่เกษตรกร

จุดอ่อน

- สหกรณ์การเกษตรยังเป็นการรวมตัวอย่างหลวม ๆ ไม่เหนียวแน่น เป็นไปในลักษณะ ต่างคน ต่างทำ ต่างคน ต่างขาย
- 24
- สมาชิกมุ่งจะกู้เงินเพิ่มขึ้น มากกว่าจะรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมของสหกรณ์
 - การจัดตั้งไม่ได้เกิดและเป็นตามความต้องการที่แท้จริงของสมาชิก
 - ขาดความร่วมมือระหว่างสหกรณ์
 - กรรมการขาดความรู้ ความสามารถในการบริหาร มักจะถูกครอบงำ ชี้นำโดยฝ่ายจัดการ
 - สมาชิกมีส่วนร่วมน้อย ขาดความสนใจในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจในระบบสหกรณ์อย่างแท้จริง
 - การบริหารจัดการไม่ดี ไม่สามารถขยายตัว ได้ทันกับความต้องการของสมาชิก
 - การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์มีปัญหา ขาดการวางแผนที่ดี บริหารงานโดยขาดข้อมูล ข่าวสารที่ทันเหตุการณ์
 - สมาชิกถือหุ้นน้อย เงินทุนไม่เพียงพอต้องกู้ยืมจากแหล่งภายนอก
 - มุ่งเน้นเฉพาะธุรกิจสินเชื่อ
 - ฝ่ายจัดการขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

สหกรณ์นอกภาคการเกษตร

สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ จำนวน 12 สหกรณ์ ประเภทร้านค้า 5 สหกรณ์ ประเภทบริการ 10 สหกรณ์

สหกรณ์ออมทรัพย์ มี 12 สหกรณ์ แยกเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งในสถานประกอบการ 10 สหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งเป็นสหกรณ์ชุมชนดำเนินการตามหลักศาสนาอิสลาม 2 แห่ง คือ สหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามปัตตานี จำกัด ซึ่งถือว่าเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจในแนวทางการศาสนาอิสลามแห่งแรกในจังหวัดปัตตานี และสหกรณ์ออมทรัพย์อิบนูอัฟฟาน จำกัด ซึ่งดำเนินธุรกิจในรูปแบบเดียวกัน นอกจากนั้นอีก 10 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินธุรกิจในรูปธุรกรรมทางการเงินในระบบดอกเบี้ยตามปกติ

ผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ถือว่าประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจ ธุรกิจหลักที่สหกรณ์เปิดให้บริการคือการรับฝากเงิน และให้สินเชื่อแก่สมาชิก และการร่วมลงทุน (สหกรณ์อิสลาม) เกือบทุกสหกรณ์มีผลกำไรจากการประกอบการสามารถปันผลเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิก และจ่ายซากาต (สหกรณ์อิสลาม) ให้แก่ผู้มีสิทธิรับซากาตในชุมชน

ตารางที่ 2.8 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	29,533	12 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	2,525,359,054.00	
3	ธุรกิจให้เงินกู้(ร่วมลงทุน)	บาท	2,223,176,858.00	
4	รับฝากเงิน	บาท	546,950,617.00	
5	ธุรกิจการซื้อ	บาท	4,023,804.00	
6	กำไร (ขาดทุน)	บาท	86,214,416.00	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ร้านค้าในจังหวัด มี 5 สหกรณ์ แยกเป็นสหกรณ์ร้านค้าแบบปิด

2 สหกรณ์ แบบเปิด 3 สหกรณ์ ผลการดำเนินงานทั้ง 2 แบบสามารถเปรียบเทียบได้ชัดเจนว่า สหกรณ์ร้านค้าแบบปิด ที่ตั้งในสถานประกอบการเฉพาะ สหกรณ์สามารถบริหารงานอยู่ได้ ส่วน สหกรณ์ร้านค้าแบบเปิดทั่วไป ไม่สามารถสู้กับคู่แข่งทางการค้าที่มีพลังทุน ประสิทธิภาพในการบริหาร การจัดการที่ดีกว่าได้ จึงต้องปิดกิจการไป บางแห่งกำลังรอการชำระบัญชี

ตารางที่ 2.9 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์ร้านค้า ในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	4,186	5 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	10,399,964.00	
3	ธุรกิจการซื้อ	บาท	19,120,383.00	
4	กำไร(ขาดทุน)	บาท	1,354,983.00	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี,2548

สหกรณ์บริการ สหกรณ์ประเภทบริการในจังหวัดปัตตานี เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตาม ลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก มีเงินทุนน้อย ปริมาณธุรกิจไม่มากนัก สหกรณ์บางแห่งกำลังประสบปัญหาในด้านการบริหารงานภายในไม่สามารถปิดบัญชีได้ ส่วนสหกรณ์ ที่จัดตั้งใหม่ ก็ยังขาดแผนธุรกิจที่ชัดเจน

ตารางที่ 2.10 แสดงข้อมูลสถานะสหกรณ์บริการในจังหวัดปัตตานี

ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	ปริมาณ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิก	คน	4,871	10 สหกรณ์
2	ทุนดำเนินงาน	บาท	27,866,940.00	
3	ธุรกิจให้เงินกู้	บาท	4,727,774.00	
4	รับฝากเงิน	บาท	4,022,932.00	
5	ธุรกิจการซื้อ	บาท	497,339.00	
6	ธุรกิจบริการ	บาท	260,500.00	
7	กำไร(ขาดทุน)	บาท	(509,672.00)	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี,2548

จุดแข็ง จุดอ่อนของสหกรณ์นอกภาคเกษตรในจังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและสังเคราะห์ผลการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สามารถสรุปจุดแข็ง จุดอ่อนของสหกรณ์นอกภาคเกษตรได้ดังนี้

จุดแข็ง

- สมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาดี และมีรายได้ประจำ
- กรรมการของสหกรณ์มีประสบการณ์ในวิชาชีพ และมีความรู้สูง
- สหกรณ์มีระบบการบริหารที่ชัดเจน มีระเบียบปฏิบัติที่รัดกุม
- มีการปันผล และเฉลี่ยคืนผลกำไร เป็นแรงดึงดูดใจสมาชิก
- มีการจ่ายชากาต (อิสลาม) สู่ชุมชน
- ดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการศาสนา (อิสลาม) ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสมาชิก
- เป็นสถาบันการเงินที่ใกล้ตัวมากที่สุด

จุดอ่อน

- มีข้อจำกัดเฉพาะภายในหน่วยงานไม่สามารถขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น
- การให้สินเชื่อที่ปราศจากการควบคุมทำให้สมาชิกที่มีหนี้สินเกินจำเป็น
- สมาชิก กรรมการมีงานประจำทำให้มีข้อจำกัดในการร่วมกิจกรรมของสหกรณ์ อาทิ เช่น การประชุม

กลุ่มเกษตรกร การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เป็นการจัดตั้งตามนโยบายหรือโครงการ เพื่อรองรับการสนับสนุนจากราชการ เมื่อสิ้นสุดโครงการ กลุ่มเหล่านั้นมักจะหยุดดำเนินงาน ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจอยู่ต่อเนื่องเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น

ตารางที่ 2.11 แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี

ที่	ประเภทกลุ่มเกษตรกร	จำนวน กลุ่ม เกษตรกร	จำนวน สมาชิก (คน)	รวมทุน ดำเนินงาน (บาท)	หมายเหตุ
1	กลุ่มเกษตรกรทำนา	14	1,265	1,334,447	
2	กลุ่มเกษตรกรทำสวน	3	105	111,736	
3	กลุ่มเกษตรกรทำประมง	1	38	110,012	
4	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	4	155	135,075	
	รวม	22	1,563	1,691,270	

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

กลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดปัตตานี มีจำนวน 22 กลุ่ม แยกเป็นกลุ่มเกษตรกร อาชีพ ทำนา จำนวน 14 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 1,265 คน ทุนดำเนินงาน จำนวน 1,334,447 บาท อาชีพทำสวน จำนวน 3 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 105 คน ทุนดำเนินงาน จำนวน 111,736 บาท อาชีพประมง จำนวน 1 กลุ่ม สมาชิก 38 คน ทุนดำเนินงาน 110,012 บาท อาชีพเลี้ยงสัตว์ จำนวน 4 กลุ่ม สมาชิก 155 คน ทุนดำเนินงาน 135,075 บาท

5.2 สถานการณ์ในภาพรวมขององค์กรภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

กลุ่ม/องค์กรภาคประชาชนในจังหวัดปัตตานี นอกจากองค์กรสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ที่จดทะเบียนเป็นองค์กรนิติบุคคลตาม พรบ.สหกรณ์ พ.ศ.2542 แล้วยังมีองค์กรภาคประชาชนที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลในหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล มีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้หลักและวิธีการสหกรณ์ เพียงแต่มีชื่อเรียกแตกต่างกัน อาทิเช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มอาชีพสหกรณ์ กลุ่มอนุรักษ์ แม่น้ำ, ป่าชายเลน ฯลฯ ซึ่งในจังหวัดปัตตานี หากพิจารณาถึงปริมาณและการขับเคลื่อนของกิจกรรมแล้ว มีกลุ่ม/องค์กรภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้านและชุมชน คือ กองทุนหมู่บ้าน ตามนโยบายของรัฐ และกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี ได้ดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองจังหวัดปัตตานี จำนวน 659 กองทุน แยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 634 กองทุน ชุมชนเมือง จำนวน 25 กองทุน

ผลการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

จำนวนสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดปัตตานี

- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีสมาชิกกองทุนฯ ทั้งสิ้น 66,570 ราย
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 9,013 ราย
- กองทุนมีการอนุมัติให้กู้แล้วทั้งสิ้น 52,032 ราย เป็นเงิน 815,088,420 บาท

การกู้ยืมเงิน ของสมาชิคนำเงินไปประกอบอาชีพ แยกประเภทได้ ดังนี้

- ด้านการเกษตรกรรม 29,689 ราย เป็นเงิน 476,477,749 บาท
- ด้านค้าขาย 14,005 ราย เป็นเงิน 213,519,091 บาท
- ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน 5,025 ราย เป็นเงิน 75,207,632 บาท

- ด้านอื่น ๆ 3,313 ราย เป็นเงิน 49,884,218 บาท

ตารางที่ 2.12 แสดงการปล่อยสินเชื่อและชำระคืนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดปัตตานี

ที่	อำเภอ	จำนวน กองทุน หมู่บ้าน ชุมชน	สมาชิก สะสม (ราย)	สมาชิก กู้ ปัจจุบัน (ราย)	เงินทุน (บาท)	อนุมัติให้กู้ ทุน (บาท)	อนุมัติให้กู้ สะสม ปี 44-48 (บาท)	ชำระคืน เงินทุน (บาท)	ค้างชำระ เงินทุน (บาท)
1	เมือง ปัตตานี	66/15 (81)	6,238	3,314	81,900,000	76,290,000	93,165,638	60,253,000	16,037,000
2	หนอง จิก	74	4,149	2,633	74,700,000	71,410,000	87,415,252	61,822,000	9,588,000
3	โคก โพธิ์	80	6,107	3,319	82,300,000	75,259,000	98,778,700	61,375,500	13,875,500
4	ยะหริ่ง	81	6,851	3,226	81,200,000	77,990,000	125,385,034	60,239,000	17,751,000
5	ปะนา	52	4,226	2,516	53,700,000	50,250,000	48,409,716	36,357,000	13,893,000

	ระ								
6	สายบุรี	64/10 (74)	5,263	2,394	74,200,000	69,291,000	68,776,716	57,253,000	12,038,000
7	มายอ	58	5,258	2,512	58,700,000	52,590,000	82,345,580	44,233,200	8,356,800
8	ยะรัง	72	4,749	2,229	73,100,000	68,771,000	106,739,188	52,229,000	16,542,000
9	ไม้แก่น	17	1,345	919	17,300,000	15,729,000	29,817,019	11,172,000	4,557,000
10	กะพ้อ	27	3,055	2,606	27,400,000	25,870,000	20,604,000	20,329,000	5,541,000
11	แม่ลาน	22	1,962	978	22,800,000	20,725,000	24,970,000	16,252,000	4,473,000
12	ทุ่งยาง แดง	21	2,336	1,764	21,100,000	18,325,000	28,981,577	12,468,500	5,856,500
รวม		659	51,539	28,401	668,400,000	622,500,000	815,088,420	493,987,200	128,512,800

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี, 2548

ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและแนวทางแก้ไข

แม้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัด จะสามารถดำเนินการ ได้ผลดีในระดับหนึ่ง แต่ยังมีบางกองทุนที่มีปัญหาอย่างสูง ดังนี้

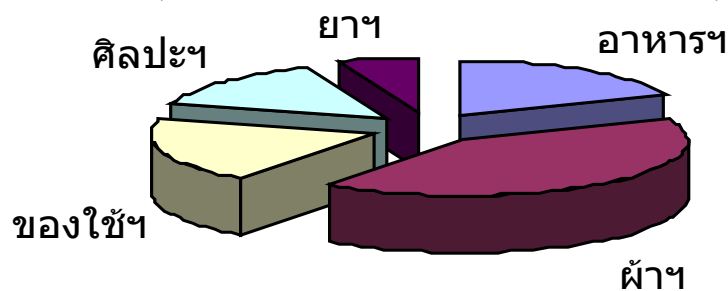
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บางกองทุนยังขาดประสบการณ์ ในการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนจะต้องมีการเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง ทุกปี
 - สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ยังขาดการวางแผนในการจ่ายเงิน ขาดวินัยในการใช้เงิน
- แนวทางแก้ไข

1. อบรมทำความเข้าใจกับคณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกใหม่ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและวิธีการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วิธีการบริหารจัดการกองทุน การจัดทำบัญชีกองทุน รวมทั้งการติดตามเร่งรัดให้สมาชิกส่งคืนเงินกู้ตามสัญญาในบางรายการที่ยังค้างอยู่
2. อบรมสร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกกองทุนเพื่อให้ นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และเอาใจใส่ในอาชีพที่นำเงินทุนไปดำเนินการรวมทั้งการส่งคืนเงินยืมให้เป็นไปตามสัญญา และรู้จักการประหยัดเก็บออม เพื่อเป็นทุนต่อไปด้วย

กลุ่มผู้ผลิต OTOP

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มผู้ผลิต หรือกลุ่มอาชีพ ที่มีชื่อเรียกต่างกัน อาทิเช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฯลฯ ในปี 2547 มีกลุ่มที่ส่งผลิตภัณฑ์ เข้าคัดสรรขึ้นทะเบียนตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดปัตตานี จำนวน 307 กลุ่ม แยกตามประเภทผลิตภัณฑ์หลัก 5 ประเภท คือ

1. ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม	จำนวน	56	กลุ่ม
2. ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย	จำนวน	129	กลุ่ม
3. ประเภทของใช้และประดับตกแต่ง	จำนวน	59	กลุ่ม
4. ประเภทศิลปประดิษฐ์ของชำร่วย	จำนวน	45	กลุ่ม
5. ประเภทยาและสมุนไพร	จำนวน	18	กลุ่ม

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงประเภทผลิตภัณฑ์ OTOP ปัตตานี

การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มโดยส่วนใหญ่ บริหารงานในลักษณะของสหกรณ์ คือ มีคณะกรรมการ มีการประชุมคณะกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กัน ทั้งนี้อาจเพราะส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์ ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด และถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ก็มีหลักการบริหารที่ไม่แตกต่างกัน คือ ก็จะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีสมาชิก มีคณะกรรมการ มีระบบบัญชี มีการประชุม มีการระดมทุนร่วมกัน มีระเบียบกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่ม มีการประชุมใหญ่และจัดสรรผลประโยชน์คืนให้กับสมาชิก แต่ก็มีบางกลุ่มที่ดูเหมือนว่าจะเป็นกลุ่มแต่การดำเนินการขึ้นอยู่กับประธานหรือผู้นำกลุ่มเพียงผู้เดียว ประธานเป็นทั้งผู้ออกแบบควบคุมคุณภาพและตลาด ดำเนินการซื้อวัตถุดิบ ขายผลิตภัณฑ์ และบริหารจัดการเงิน และบัญชีของกลุ่มแต่เพียงผู้เดียว สมาชิกทำหน้าที่ผู้ผลิตและนำสินค้ามาขายให้กับกลุ่มเท่านั้น

ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ กำไรจากการประกอบธุรกิจของกลุ่ม มีการจัดการในหลายรูปแบบ บางกลุ่มจัดสรรตามแบบสหกรณ์ที่เป็นพี่เลี้ยง คือ บันผล เฉลี่ยคืน เป็นทุนสำรอง บางกลุ่มก็จ่ายเงินปันผลตามหุ้นอย่างเดียว บางกลุ่มก็มีการจ่ายเงินปันผล และจัดสวัสดิการอื่น ๆ ให้กับสมาชิกด้วย

ด้านการผลิตและผลิตภัณฑ์ ระบบการผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตในจังหวัดปัตตานี มี 2 รูปแบบหลัก คือ

1. รวมผลิต รวมขาย สมาชิกร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์ และกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ไปจำหน่าย
2. แยกผลิต รวมขาย สมาชิกจะผลิตผลิตภัณฑ์ที่บ้านของตนเองแล้วนำมาขายขาดให้กลุ่ม หรือฝากให้กลุ่มขาย หรือให้กลุ่มรวบรวมไปขายต่อ

ด้านการตลาด ลักษณะพื้นฐานงานของกลุ่มผู้ผลิต มีการรวมตัวขึ้น เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ บางกลุ่มผลิตสินค้า เพื่อนำมาจำหน่ายเป็นรายได้หลักที่ใช้จุนเจือครอบครัว กลุ่มนี้จะมี ความมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม เพราะต้องขายให้ได้ ถ้าขายไม่ได้ รายได้ก็หายไป บางกลุ่มทำเป็นรายได้เสริม เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ / ความมุ่งมั่นในการพัฒนากลุ่ม น้อยกว่ากลุ่มแรก

ปัญหากลุ่มผู้ผลิต จากผลการศึกษาโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก คือ ปัญหาด้านการผลิต การตลาดและการบริหารจัดการกลุ่ม

1. ปัญหาด้านการผลิต โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้ผลิต เริ่มทำการผลิตจากความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ ทำไปเรียนรู้ไป และทำการผลิตภายในเงื่อนไขของเงินทุนจำกัด ขาดความรู้ในเรื่องการจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิต ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบในการผลิต ไม่เพียงพอ

ไม่มีคุณภาพ ขาดแคลนโรงเรือน อุปกรณ์ ขาดความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน

2. ปัญหาด้านการตลาด หลายกลุ่มยังไม่มีตลาดที่แน่นอน อาศัยตลาดท้องถิ่น ขาดการวางแผนด้านการตลาดอย่างเป็นระบบ อาศัยประธานกลุ่ม กรรมการเป็นผู้ขาย ไม่มีผู้ทำหน้าที่การตลาดของกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถหาตลาดใหม่ได้

3. ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

- กลุ่มยังไม่มีแผนงานอย่างเป็นระบบ และไม่มีแผนการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ทำให้การขับเคลื่อนของกลุ่มไม่มีทิศทางที่แน่นอน

- ขาดความรู้เรื่องการบริหารเงินทุน ไม่สามารถที่จะตัดสินใจหรือวางแผนด้านการจัดการเงินทุนของกลุ่มให้สอดคล้องกับการผลิตหรือการตลาด หลายกลุ่มมักพูดเสมอว่า “เงินทุนไม่เพียงพอ”

- สมาชิกมีส่วนร่วมน้อย บางกลุ่มมีสมาชิกนับร้อยคน แต่สมาชิกที่ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มมีไม่ถึง 20 คน และผู้นำกลุ่มยังไม่มีทักษะในการที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มมาร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม

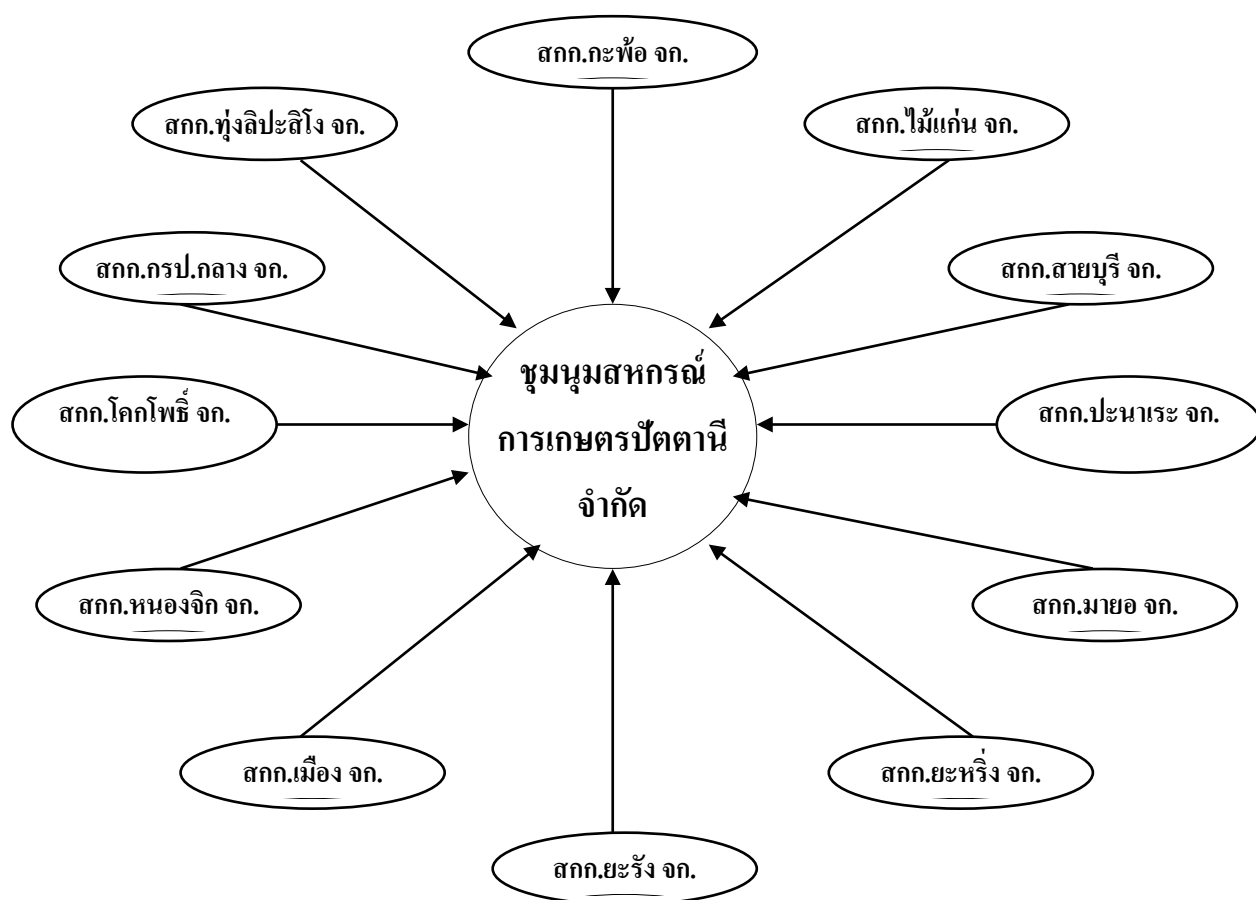
- กลุ่มยังต้องการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านการจัดการธุรกิจ ทั้งด้านการจัดการธุรกิจ ด้านการเงิน การจัดการองค์กร การบริหารการผลิตและการตลาด

5.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์ กลุ่ม องค์กรภาคประชาชนในจังหวัดปัตตานี

สหกรณ์ กลุ่ม /องค์กรภาคประชาชน ในจังหวัดปัตตานี มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกันทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ มีพันธมิตรที่มาเชื่อมโยงกันหลายรูปแบบ เช่น

1. **ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด** ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สหกรณ์ มีสมาชิก 12 สหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อเป็นองค์กรกลางในการช่วยเหลือสนับสนุน และดำเนินธุรกิจร่วมกับสหกรณ์สมาชิก ณ วันสิ้นปีบัญชี (30 มิถุนายน 2548) สหกรณ์ดำเนินธุรกิจโดยจัดหาสินค้ามาจำหน่าย รวมทั้งบริการรับฝากเงินจากสมาชิก การดำเนินงานประสบผลขาดทุนสุทธิ จำนวน (79,096.84) บาท เนื่องจากสหกรณ์ดำเนินธุรกิจปริมาณลดลงกว่าปีก่อน แต่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะลูกหนี้สงสัยจะสูญ ลูกหนี้การค้า ทำให้สหกรณ์มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ปีก่อนขาดทุนสุทธิ จำนวน (32,627.31) บาท ปัจจุบันมียอดขาดทุนสะสม จำนวน 111,724.15 บาท

เครือข่าย ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงรูปโครงสร้างเครือข่ายชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด

กิจกรรมเครือข่าย

1. เงินค้ำหุ้น
2. รับเงินฝากและฝากเงินกับสหกรณ์สมาชิก
3. จัดหาสินค้ามาจำหน่าย

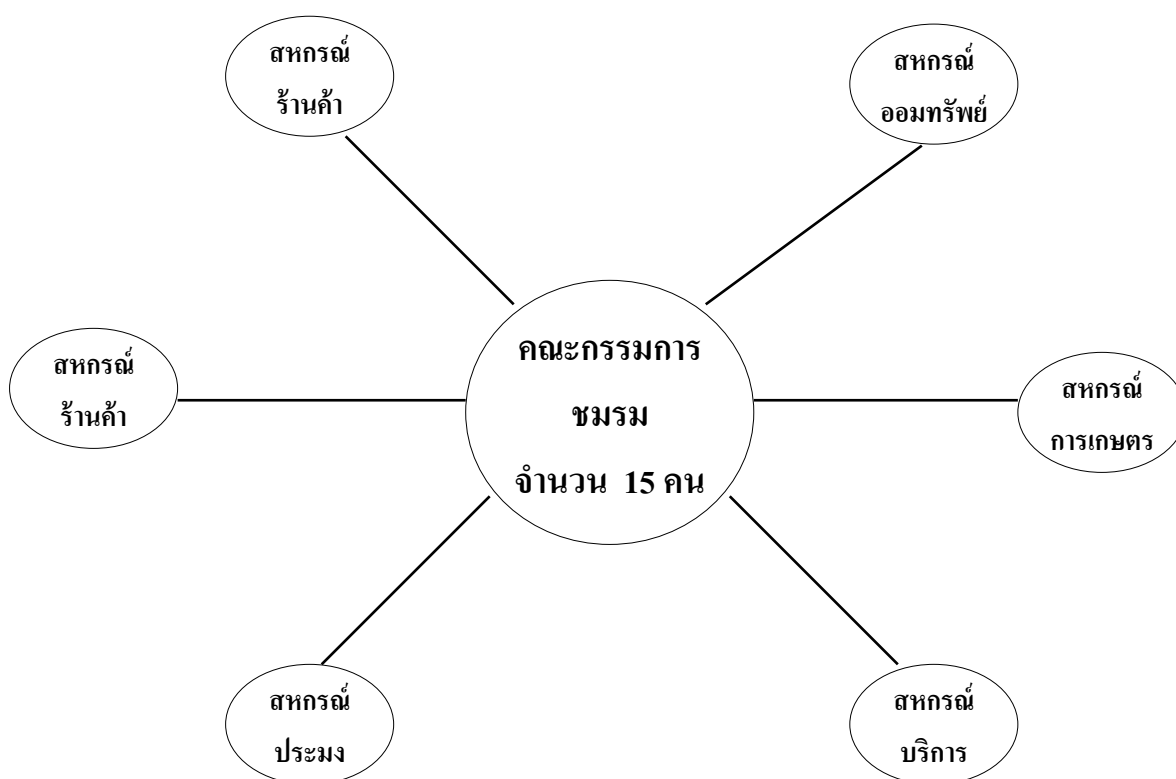
ตารางที่ 2.13 แสดงปริมาณธุรกิจกิจกรรมเครือข่าย

กิจกรรมเครือข่าย	หน่วยนับ	ปี 2548	ปี 2547	ปี 2546
1) ค้ำหุ้น	บาท	303,800.-	295,000.-	290,000.-
2) เงินรับฝาก	บาท	536,394.-	513,188.-	478,140.-
3) เงินฝากสหกรณ์	บาท	273,834.-	335,652.-	194,200.-
4) จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	บาท	889,153.-	1,137,460.-	1,400,500.-

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี, 2548

2. **ชมรมสหกรณ์ระดับจังหวัดปัตตานี** เป็นการรวมตัวของสหกรณ์ทุกประเภทในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ชมรมเป็นตัวเชื่อมการจัดกิจกรรมทางสังคมของสหกรณ์ในจังหวัดปัตตานี มีสหกรณ์ทุกประเภทเป็นสมาชิก รวม 28 สหกรณ์ มีคณะกรรมการชมรม จำนวน 15 คน มีการกำหนดค่าใช้จ่ายของชมรม สมาชิก(สหกรณ์) ชำระค่าบำรุงแก่ชมรมเป็นรายปี ปัจจุบันมีเงินสะสมของชมรมฯ จำนวน 34,500.- บาท

รูปแบบเครือข่ายชมรมสหกรณ์ระดับจังหวัดปัตตานี

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงโครงสร้างเครือข่ายชมรมสหกรณ์ระดับจังหวัดปัตตานี

กิจกรรมเครือข่าย

1. มีการประชุมคณะกรรมการชมรม 2 เดือน / ครั้ง
2. ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ละ 1 ครั้ง
3. การจัดกิจกรรมงานวันสหกรณ์ ปีละ 1 ครั้ง

3. การเชื่อมโยงพันธมิตรธุรกิจระหว่างสหกรณ์

3.1 สหกรณ์ในจังหวัด มีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างกัน ตามแผนงานการส่งเสริมสหกรณ์ ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ณ 30 กันยายน 2548 จำนวน 18 คู่ แยกเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง สหกรณ์ภายในจังหวัด ซึ่งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด เป็นแม่ข่าย จำนวน 12 คู่ และ เป็นการกู้เงินระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดกับสหกรณ์ออมทรัพย์ในต่างจังหวัด จำนวน 6 คู่ ดังนี้

3.1.1 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูปัตตานี จำกัด กู้เงินจาก

- 1) ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด จำนวน 217,565,200.- บาท
- 2) สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด จำนวน 56,658,000.- บาท
- 3) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด จำนวน 125,900,000 บาท
- 4) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด จำนวน 96,000,000 .-บาท
- 5) สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด จำนวน 242,500,000 .-บาท

3.1.2 สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจปัตตานี จำกัด กู้เงินจาก

- 1) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด จำนวน 17,000,000.- บาท

3.2 การเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ในต่างจังหวัด ในปีงบประมาณ พ.ศ.2548 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี ได้นำคณะเจรจาเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ในจังหวัดกับ สหกรณ์ ในจังหวัดภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน รวม 17 จังหวัด มีการลงนามในบันทึกข้อตกลง ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ระหว่างสหกรณ์ จำนวน 34 คู่ มูลค่า 27,000,000.- บาท ณ 30 กันยายน 2548 มีการส่งมอบ แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน แล้ว 2 คู่

1. สหกรณ์การเกษตรมลายอ จำกัด กับสหกรณ์การเกษตรบางบัวทอง จำกัด จังหวัด นนทบุรี มูลค่า รวม 260,000.- บาท

2. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.ปัตตานี จำกัด กับสหกรณ์การเกษตร เพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.สระบุรี จำกัด มูลค่า 320,000.- บาท

4. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดปัตตานี ได้มีการรวมตัวรวมจัดตั้งเป็นเครือข่าย กองทุนหมู่บ้านระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด มีคณะกรรมการบริหารเครือข่าย จำนวน 24 คน มี การยกวางข้อบังคับเพื่อถือใช้เป็นระเบียบปฏิบัติ มีการประชุมคณะกรรมการเครือข่ายประจำเดือน เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างองค์กร เป็นตัวเชื่อมประสานการสนับสนุนจาก หน่วยงานของรัฐ

5. เครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต OTOP

กรมพัฒนาชุมชน ได้มีการสนับสนุนให้จัดตั้งเครือข่าย OTOP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และได้มีการทบทวนคณะกรรมการเครือข่ายทุกระดับ ในปี พ.ศ. 2548 โดยใช้กระบวนการตามระบบประชาธิปไตย โดยให้สมาชิกเครือข่าย OTOP ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของสมาชิกในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าสินค้า และเป็นศูนย์กลางประสานงานการจัดกิจกรรมทางด้านการพัฒนาอาชีพการผลิต การตลาด และเทคโนโลยี ที่เหมาะสม รวมทั้งเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย OTOP โดยได้แบ่งเครือข่ายออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. เครือข่าย OTOP ระดับอำเภอ
2. เครือข่าย OTOP ระดับจังหวัด
3. เครือข่าย OTOP ระดับ ศพช.เขต
4. เครือข่าย OTOP ระดับประเทศ

โดยเครือข่ายทุกระดับ มีเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล เพื่อให้เครือข่ายสามารถช่วยเหลือกันเอง ในการที่จะพัฒนาสมาชิกให้มีความเข้มแข็งในทุก ๆ ด้าน อันจะนำไปสู่การพึ่ง ตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ตามนโยบายการส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิต OTOP ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่าย OTOP ระดับจังหวัดเพื่อเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม OTOP และประสานการช่วยเหลือจากภาครัฐ มีข้อบังคับของเครือข่าย มีคณะกรรมการเครือข่าย OTOP ระดับจังหวัด 25 คน มีการจัดโครงสร้างการแบ่งงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่ชัดเจน

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงโครงสร้างเครือข่าย OTOP จังหวัดปัตตานี

ตารางที่ 2.14 แสดงรายชื่อกรรมการเครือข่าย OTOP ระดับจังหวัด

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	จากอำเภอ	หมายเหตุ
1	นายจรินทร์ ปราดเป็รื่อง	ประธาน	สายบุรี	
2	นายองอาจ สุวรรณ	รองประธาน	โคกโพธิ์	
3	นายพันศักดิ์ คุ้มครองพันธ์	เลขานุการ	ยะหริ่ง	
4	นางสมพิศ เปาะ	เหรัญญิก	มายอ	
5	นางเจระอเมาะ สามะ	ผช.เหรัญญิก	หนองจิก	
6	นางรอซี้ดะห์ ปราดเป็รื่อง	การตลาด	สายบุรี	
7	นายสะมะแอ เจะมะ	การตลาด	เมืองปัตตานี	
8	นายประเสริฐ บินรัตนแก้ว	การตลาด	โคกโพธิ์	
9	นายลาเต๊ะ มาหะมะ	พัฒนาผลิตภัณฑ์	ยะหริ่ง	
10	นายวิชิต หลักทรัพย์	พัฒนาผลิตภัณฑ์	แม่ลาน	
11	นางโชะดีอะ อาหลี	ประชาสัมพันธ์	ทุ่งยางแดง	
12	นางเจะลีเมาะ มะแซ	ประชาสัมพันธ์	ไม้แก่น	
13	นางกอมารีเยาะ อาแว	ประชาสัมพันธ์	กะพ้อ	
14	นางสุทธิรักษ์ ศรีสุวรรณ	ด้านเยาวชน	ปะนาเระ	
15	นายมาหามะสุกรี ยามูสะนอ	ด้านเยาวชน	ยะรัง	
16	นายศักดิ์ศิริ บุญไชยสุริยา	ด้านเยาวชน	แม่ลาน	
17	นางเจระอเมาะ เจะดีอราแม	อื่น	เมืองปัตตานี	
18	นายอิสมาแอ เจ๊ะแว	อื่น	ยะรัง	
19	นางกัลยากร วรรณหอม	อื่น	หนองจิก	
20	นางสาวจิรภัทร ตามตะวัน	อื่น	โคกโพธิ์	
21	นางประทุม เอกดีลก	อื่น	โคกโพธิ์	
22	นางประไพ ทะพา	อื่น	ยะหริ่ง	
23	นางสาวจิตสตา กรองเห็น	อื่น	เมืองปัตตานี	
24	นางรมย์ชลิ เอี่ยมอ่อน	อื่น	เมืองปัตตานี	
25	นายเทอดศักดิ์ จิตหมั่น	อื่น	ยะรัง	

ที่มา:สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี ,2548

บทที่ 3

ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยได้ศึกษาเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อความสมบูรณ์ของการวิจัย ประกอบด้วยต่อไปนี้

3.1 การเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า

สยมพร โยธาสมุทร, 2549 ได้เสนอแนวคิดในเอกสารประกอบการบรรยาย หัวข้อการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า ในโครงการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจของขบวนการสหกรณ์/กลุ่มผู้ผลิตจังหวัดปัตตานี ณ โรงแรมซี เอส ปัตตานี โดยสรุปว่า ปรากฎการณ์ผู้ผลิตเครือข่าย เป็นกระแสร่วมสมัยที่สำคัญกระแสหนึ่งซึ่งสะพัดอยู่ท่ามกลางชุมชนใหญ่น้อยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นปฏิบัติการจากบนลงล่างที่ส่งเข้าสู่ชุมชนในรูปเครือข่ายจัดตั้งต่างๆ ตามนโยบาย เครือข่ายหนึ่งเกิดขึ้น อีกบางเครือข่ายอื่นก็ทับซ้อนลงมา แล้วอีกบางเครือข่ายก็จากไป ในกรณีหากส่งขยายคุณภาพเครือข่ายเหล่านั้นจะพบว่ามีความแตกต่างกันอยู่มากมายซึ่งบ้างก็เป็นเพียงการเพิ่มความซ้ำในท้องถิ่นซ้ำซ้อนในชุมชน แต่อีกบ้างก็พอจะเป็นทางสว่างให้แก่อีกหลายชีวิตในหมู่บ้านและครัวเรือน

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางตัวแบบเครือข่ายที่มากมาย และในทางปฏิบัติยังมีการพัฒนารูปแบบเครือข่ายออกไปอย่างหลากหลาย แต่ในความหลากหลายนั้นเอง “เครือข่ายคุณค่า” ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

เครือข่ายคุณค่า : ความหมายหลายมิติ

จากความแพร่หลายของการใช้คำว่า “เครือข่ายคุณค่า” หรือที่ถอดความจากภาษาอังกฤษ “Value network” กันค่อนข้างมากมายในหลายโอกาส ทำให้เกิดความสับสนอยู่บ้างพอสมควร ซึ่งก็พอขมวดให้เห็นภาพที่ชัดเจนในเบื้องต้นนี้ประการหนึ่งได้ว่า นัยยะที่สะท้อนจากต่างบริบท เขตพรมแดนของวิชาการ ย่อมทำให้การถอดความหมายของเครือข่ายคุณค่าแตกต่างกันไปด้วย แต่ถึงกระนั้นต่างก็ยังมีเค้ารอยของจุดร่วมจากรากศัพท์เดียวกันอยู่ ซึ่งในที่นี้จะเป็นการนำเสนอจากความหมายสองกระแส คือ กระแสหลักและกระแสทางเลือก

1) เครือข่ายคุณค่าในมุมมองเชิงธุรกิจ

เครือข่ายคุณค่าจากมิติความหมายกระแสหลักเป็นความหมายที่ปรากฏในแวดวงวิชาการสายธุรกิจ-การตลาด-การจัดการเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นความหมายซึ่งอาศัยเค้าแนวคิดของแมคคินเซย์และคณะ (Mckinsey & Co.) ที่พัฒนาต่อจนมาเป็น “ห่วงโซ่คุณค่า” (Value chain) โดยต้นตำรับจากสำนักฮาร์วาร์ด คือ ไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael Porter) ที่พยายามจะจำแนกหนทางในการสร้าง (Value) ให้แก่ลูกค้าของธุรกิจ ซึ่งโดยสรุปของแนวคิดนี้ก็คือ ในขณะที่ทุกกิจการประกอบด้วย การออกแบบ การผลิต การตลาด การส่งมอบ และกิจกรรมสนับสนุนสินค้าของตนนั้น ในเชิงกลยุทธ์แล้ว “ห่วงโซ่คุณค่า” ดังกล่าวจะมีการแจ้งกิจกรรมที่มีส่วนในการสร้างคุณค่าแก่สินค้าหรือบริการของ

ธุรกิจนั้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วย 5 กิจกรรมเบื้องต้นกับ 4 กิจกรรมหนุนเสริม ในกรณี 5 กิจกรรมเบื้องต้นจะประกอบด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการลำเลียงทรัพยากรหรือวัตถุดิบเข้าสู่กิจการ ดำเนินการตัดแปลงเป็นสินค้าสำเร็จรูปจัดส่ง การตลาด และการให้บริการเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ ส่วน 4 กิจกรรมหนุนเสริม ได้แก่ การจัดการพัฒนาเทคโนโลยี การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานในกิจการ (Barney , 2002 : 159 ; Kotler , 2000 : 44-45 อ้างใน สยมพร โยธาสมุทร,2549:3) ซึ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทุกกิจกรรมเบื้องต้นต้องกระทำเช่นกัน โดยในต่างกิจการกันก็ย่อมเลือกเน้นในบางกิจกรรมของห่วงโซ่คุณค่านี้ต่างกันไป อีกทั้งในทางปฏิบัติก็ยังมีรายละเอียดอีกมากในเชิงกรอบการวิเคราะห์ เช่น กรอบคิด VRIO เป็นต้น

แต่ที่น่าสนใจก็คือ เหตุผลเบื้องต้นในการเชื่อมร้อยแต่ละข้อห่วงโซ่เข้ากันเป็น “ห่วงโซ่คุณค่า” ซึ่งโดยรวมแล้วมุ่งเน้นไปที่การดึงเอาจุดเด่นหรือจุดแข็งจากทรัพยากรและความสามารถที่แต่ละแผนกหรือแต่ละกิจการที่อยู่บนแต่ละข้อของห่วงโซ่เข้ามาให้เกิดคุณค่าสูงสุดที่ไม่เพียงสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเท่านั้นแต่ยังลงลึกให้ลูกค้ามีความปลาบปลื้มใจด้วย อันสอดคล้องกับแนวคิดหลักทางการตลาดเองที่มุ่งการสร้าง “กำไร” จาก “ความรู้สึกรับพึงพอใจ” ของลูกค้า ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดธุรกิจดั้งเดิมที่มุ่งแสวงหากำไรจากยอดขาย (Kotler ,2000 : 19 อ้างใน สยมพร โยธาสมุทร,2549:4)

2) เครือข่ายคุณค่าในกระแสทางเลือก : ขยายพรมแดนแนวกว้าง – แนวลึก

นอกเหนือจากชุดความหมายเครือข่ายคุณค่าดังกล่าวแล้ว หากขยายกรอบมุมมองที่กว้างกว่าเชิงธุรกิจออกไปอีก จะพบการสอดแทรกความหมายของคุณค่าที่แผ่ออกไปอีกทั้งในแนวกว้างและแนวลึก ที่ยังคงอาศัยฐานคิดของการเป็นข้อต่อต่าง ๆ ที่เชื่อมร้อยเป็นพันธมิตรกัน โดยในแนวกว้างจะเป็นการครอบคลุมที่ไม่จำกัดเพียงการเป็นเครือข่ายธุรกิจ แต่ยังหมายรวมไปถึงเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายวิชาการ และอื่น ๆ ส่วนในแนวลึกจะเป็นการสร้างเครือข่ายที่ดึงเอาความหมายเชิงสังคมของคุณค่าเข้าชอนใช้ลงไปถึงแก่นแกนภายในที่แฝงอยู่ภายใต้กิจกรรม โดยอาจเป็นเครือข่ายค่านิยม หรือเครือข่ายระบบคุณค่า ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อตัวคุณที่เข้าชุดกันได้และเป็นการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน (Hellriegel, Jackson & Slocum Jr., 2005 : 76 อ้างใน สยมพร โยธาสมุทร ,2549:5) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่ว่าจะเครือข่ายจะขยายกิจกรรมแนวกว้างไปถึงไหน ทุกกิจกรรมเหล่านั้นจะร้อยเอาชุดค่านิยมหลักเชิงคุณธรรมและจริยธรรมให้หยั่งลึกอยู่ในด้วย

ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าในขณะที่ความหมายกระแสหลัก (Mainstream meaning) ที่มักใช้กันทั่วไปยังอยู่ในระดับความหมายแคบที่ตีกรอบในเชิงธุรกิจและการจัดการ แต่ก็ยังมีความหมายทางเลือก (Alternative meaning) อีกชุดหนึ่งในเชิงความหมายกว้างที่มีพรมแดนทั้งในเชิงธุรกิจและอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นเครือข่ายความร่วมมือซึ่งกลุ่มหรือองค์การที่มาร่วมมือกันนั้นมีอุดมการณ์ร่วมกันที่จะร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกขององค์การและเพื่อให้องค์การมีความยั่งยืน เงื่อนไขสำคัญ
ของ

เครือข่ายนัยยะนี้ก็คือ มีเป้าหมายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน และร่วมทุกข์ร่วมสุข หรือเสี่ยงร่วมกัน

40

โดยทุกฝ่ายเป็นพันธมิตรต่อกัน ทั้งนี้อาจมีกิจกรรมหลักที่เป็นไปในอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ประกอบกันในรูปแบบ เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายสังคม เครือข่ายวิทยากร หรืออื่น ๆ และอาจขยายใน แนวลึกที่รัตร้อยกันด้วยคุณธรรม จริยธรรม ในรูปของกิจกรรมตามเครือข่ายแนวกว้างดังกล่าว

เชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าอย่างไร

เงื่อนไขและแนวทางที่ควรพิจารณาในการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า

เงื่อนไขการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า

1) แต่ละกลุ่มและองค์กรต้องเป็นที่ไว้วางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความซื่อสัตย์ จริงใจอันจะ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกันในระยะยาว

2) กลุ่มและองค์กรเหล่านั้นต้องรู้จักตนเอง ทราบถึงจุดแข็ง-จุดอ่อน และความต้องการหลัก ของกลุ่มอย่างแท้จริงและต่างยอมรับในข้อจำกัด และความแตกต่างของกันและกัน

3) แต่ละกลุ่มและองค์กรที่เข้าร่วมเครือข่ายมีจุดแข็งในตนเองหนึ่งประเด็นเป็นอย่างน้อย เพื่อมิให้การเข้าเครือข่ายเป็นเพียงการเข้ามารอรับแต่ฝ่ายเดียว

4) แต่ละกลุ่มและองค์กรต้องไม่เป็นผู้ฉวยโอกาสจากกลุ่มและองค์กรในเครือข่ายเพื่อ ประโยชน์ส่วนตน

5) ตัวแทนกลุ่มหรือองค์กรที่เข้าร่วมเครือข่ายต้องมีความเข้าใจกลุ่มและองค์กรของตน อย่างชัดเจน มีอำนาจการตัดสินใจ และมีมนุษยสัมพันธ์

แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า ได้แก่

1) ต่างฝ่ายต่างต้องมีเป้าหมายร่วมกัน มีแรงจูงใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน และได้รับการ เสริมแรงไม่ว่าจากในหรือนอกเครือข่าย เพื่อให้มีความตั้งใจมุ่งมั่นประกอบกิจกรรม ซึ่ง เป้าหมายและ

กิจกรรมหลักชุดนั้น จะบ่งชี้ถึงลักษณะเด่นของเครือข่ายนั้นๆ เอง โดยเป็นที่สังเกตว่า บางเครือข่าย ก็สามารถยกระดับเหนือกว่าเป้าหมายร่วมโดยมีแกนกลางความร่วมมืออยู่ที่อุดมการณ์ร่วม

2) การจัดโครงสร้างและเกลี่ยหน้าที่ภายในเครือข่ายต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียเปรียบแก่ฝ่าย ใดฝ่ายหนึ่งและเครือข่ายมีการวางแผนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

3) แต่ละกลุ่มและองค์กรที่เข้าร่วมเครือข่ายต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการ สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยการไหลเวียนของข้อมูลภายในเครือข่ายต้องกระจายอย่างทั่วถึง

4) คำนึงถึงช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ที่ทำให้ภารกิจของเครือข่าย และภารกิจของกลุ่มและองค์กรนั้นๆ เป็นการเอื้อต่อกัน

5) รักษาสถานภาพในฐานะของเครือข่ายที่มีชีวิต ด้วยกับความกระตือรือร้นในการใฝ่เรียนรู้ อันจะเป็นหนทางจุดประกายในการขยายคุณภาพ หรือขยายกิจกรรม หรือขยายเครือข่ายต่อไป

3.2 เครือข่ายคุณค่ากับการพัฒนาขบวนการสหกรณ์

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, 2548 ได้เสนอว่า สหกรณ์ในประเทศไทยได้ถือกำเนิดขึ้นมากกว่า 86 ปีแล้ว ปัจจุบันนี้สหกรณ์มากกว่า 6,500 สหกรณ์ กระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อให้บริการแก่สมาชิกซึ่งมีมากกว่า 8 ล้านคน ในแนวทางของการดำเนินงานตามวิถีสหกรณ์นั้น สหกรณ์จะต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการตามความต้องการของสมาชิก และการยกระดับฐานะความเป็นอยู่แก่สมาชิก อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงพบว่า มีสหกรณ์จำนวนมากที่ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถเกื้อหนุนสมาชิกของตนได้อย่างมีควรจะเป็น แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีพฤติกรรมเป็นสหกรณ์ แต่ไม่ได้จดทะเบียนตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากภายใต้ เหตุผลว่า ไม่อยากเป็นสหกรณ์ ประเด็นที่อยากฝากให้เป็นข้อคิดของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักพัฒนาและนักวิชาการทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งกลุ่ม/ องค์กรประชาชนเหล่านี้ว่า ทำอย่างไรถึงจะสร้างโอกาสให้กลุ่ม/องค์กรที่มีอุดมการณ์อย่างเดียวกันได้มีโอกาสที่จะเกื้อหนุนจนเจือ เพื่อประโยชน์ซึ่งกันและกันได้

ผลการสังเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์ พบว่าสาเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้สหกรณ์บางสหกรณ์ ไม่สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยังพาท่าแก่สมาชิกได้เนื่องมาจากการขาดการมีส่วนร่วมจากสมาชิก การขาดศักยภาพและความพร้อมของฝ่ายบริหารจัดการสหกรณ์ นอกจากนี้คนในขบวนการสหกรณ์มักคิดถึงแต่เรื่องการค้าเงินธุรกิจภายในขบวนการสหกรณ์ โดยมิได้คำนึงถึงการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบเอกชนที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในระบบตลาดเสรี โดยที่ผ่านมามักจะคำนึงถึงเรื่องการจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ ตลาดกลางสินค้าเกษตรของสหกรณ์ ศูนย์กระจายสินค้าสหกรณ์ ฯลฯ ในขณะที่การค้าเงินธุรกิจของภาคเอกชนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ต่างก็ให้ความสำคัญกับการสร้างพันธมิตรต่อกันเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ การลดต้นทุนค่าใช้จ่าย และความอยู่รอดของธุรกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง

สิ่งที่นักสหกรณ์จะต้องพิจารณาทบทวนให้ถี่ถ้วนในประเด็นของการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ก็คือในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสหกรณ์อาจมีตั้งแต่คำนึงถึงการสร้างพันธมิตรกับเอกชนแต่เน้นไปที่การร่วมมือกันในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านและพึ่งพากระแสการหมุนเวียนของสินค้าและบริการในชุมชน หากแต่ในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งในระบบเศรษฐกิจประกอบไปด้วยองค์กรธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายต่างกันอยู่ 3 จำพวก ได้แก่ เอกชน ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การทำกำไรให้ได้

มากที่สุด รัฐวิสาหกิจ มีจุดมุ่งหมายที่การสนองความต้องการและสาธารณชน และ สหกรณ์ ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่มีบทบาทคู่คือ มีทั้งเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสนองความต้องการแก่สมาชิก ในบริบทดังกล่าวสหกรณ์ย่อมต้องมีบทบาทภารกิจมากกว่าการดำรงตนในบริบทของเศรษฐกิจชุมชน

42

กล่าวคือ จะต้องให้ความสำคัญกับการที่สหกรณ์จะเข้าไปมีส่วนแทรกแซงกลไกในระบบเศรษฐกิจ เพื่อลดความเอาเปรียบของภาคเอกชนที่มีต่อประชาชน ตัวอย่างเช่น ในกรณีของชุมนุมสหกรณ์ร้านค้าแห่งประเทศไทย จำกัด: ชสร ที่มักนึกถึงการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าของสหกรณ์ (ซึ่งมักจะมีต้นทุนสินค้าขายสูง) แต่มักไม่ค่อยนึกถึงการสร้างพันธมิตรกับบริษัทผู้ผลิต/จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในลักษณะที่ ชสร. จะเป็นตัวแทนในการจำหน่ายสินค้า ก็จะทำให้ต้นทุนสินค้าขายของสหกรณ์ต่ำลง สรุปก็คือนักสหกรณ์มักคิดถึงรูปแบบขององค์กรมากกว่ากระบวนการดำเนินการและมาตรการที่จะบรรลุเป้าหมาย จึงยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จอย่างที่คาดหวัง

สิ่งที่พวกเราชาวสหกรณ์น่าจะร่วมกันคิดและร่วมกันทำก็คือทำอย่างไรสหกรณ์ทั้งหลายจะมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของตนในลักษณะที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง คู่แข่งขันธุรกิจคู่ค้า และสมาชิกสหกรณ์ (ในฐานะผู้ใช้บริการ) ตลอดจนปัจจัยภายในของสหกรณ์ได้แก่ โครงสร้างองค์กรศักยภาพของฝ่ายบริหารจัดการล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการทำงานสหกรณ์ทั้งสิ้น แต่ที่ผ่านมาฝ่ายบริหารจัดการสหกรณ์มิได้นำเอาปัจจัยเหล่านี้มาพิจารณาในการวางแผนดำเนินงานสหกรณ์แต่อย่างใด เราจึงมักเห็นสภาพในหลาย ๆ สหกรณ์ที่สมาชิกต้องซื้อปุ๋ย ยีห้อเดียวที่สหกรณ์จำหน่าย ทำให้สมาชิกสหกรณ์หลายสหกรณ์ต้องแอบไปซื้อปุ๋ยยี่ห้ออื่นที่ตนอยากใช้จากร้านค้าปุ๋ยในตลาด หรือในกรณีของสหกรณ์การเกษตรที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาดนัดชุมชนที่พนักงานต้องชดใช้ค่าเสียหายทุก ๆ เดือน เพราะแผนกสินค้าอุปโภคบริโภคไม่มีสมาชิกมาอุดหนุนแต่มีสินค้าเสียหายตลอดเวลา ประเด็นต่าง ๆ ที่หยิบมาเป็นตัวอย่าง สามารถชี้ให้เห็นว่าหากสหกรณ์จะสามารถดำเนินงานในฐานะเป็นองค์กรธุรกิจที่มีบทบาทคู่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มุ่งเน้นที่กำไรเป็นสำคัญ แต่ให้ความสำคัญกับบริการตามความต้องการของสมาชิกมากกว่านั้น สหกรณ์ทั้งหลายต้องเข้มแข็ง และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์ ก็จะต้องเริ่มจากที่สหกรณ์ควรจัดทำนั้น ภาษาทางบริหารธุรกิจเรียกว่า “แผนกลยุทธ์” ซึ่งจะเป็นลักษณะของแผนระยะยาวที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ (แต่ละแห่ง) ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้การดำเนินงานสหกรณ์เป็นไปในทิศทางที่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างแท้จริง กระบวนการในการจัดทำแผนกลยุทธ์จะชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนของสหกรณ์ ซึ่งทิศทางการดำเนินงานของสหกรณ์ภารกิจที่สหกรณ์พึงดำเนินการ ตลอดจนกลยุทธ์ที่จะบรรลุเป้าหมายและภารกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์ ซึ่งกลยุทธ์จะถูก

นำไปกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน และโครงการของสหกรณ์ต่อไป นอกจากการจัดทำแผนกลยุทธ์ แล้ว สิ่งที่ต้องการฝากไว้สำหรับนักสหกรณ์ทั้งหลายก็คือ การสร้างพันธมิตรระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์ สหกรณ์กับกลุ่ม/องค์กรประชาชน หรือสหกรณ์กับธุรกิจเอกชน โดยการสร้างพันธมิตรในแนวคิดดังกล่าวจะเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสหกรณ์กับองค์กรอื่น โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิด

43

ประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการ เพื่อนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพของสหกรณ์ และประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นสำคัญ ภาพที่อยากให้เกิดขึ้นก็คือ การที่สหกรณ์การเกษตรมีการรับฝากเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน การที่ชมรมผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรเป็นตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย ของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แก่สหกรณ์การเกษตรในภูมิภาค และการที่ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จะทำหน้าที่เป็นผู้นำ ในการสร้างพันธมิตรแก่สหกรณ์และกลุ่ม/ องค์กรประชาชนทั่วประเทศ ผลที่จะได้จากการสร้างพันธมิตรต่างๆ เหล่านี้จะเกิดเป็นเครือข่ายคุณค่า ซึ่งจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์และจะทำให้สหกรณ์ดำรงตนเพื่อเป็นที่พึ่งแก่สมาชิกอย่าง ยั่งยืน

3.3 เทคนิค A-I-C

กระบวนการเทคนิค AIC เป็นเทคนิคที่ง่าย และสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมสำหรับการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือองค์กรชุมชนและการกำหนดแผนปฏิบัติ และยังสามารถใช้เป็น เครื่องมือในการการระดมความคิดเห็นและขั้นตอนที่จะรวมความคิดและความต้องการไว้ในแผนได้ เพราะในส่วนรายละเอียดของเทคนิค AIC มีเทคนิควิธีการประชุมระดมความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วม ระดมความคิดได้มีส่วนร่วมอย่างประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้อง และศักยภาพของผู้ที่ระดมความคิดทุกคน (ธนพวรรณ ธานี,2540:91 อ้างใน ปารีชาติ วลัยเสถียร,2546:125)

เทคนิค AIC เป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังใน การพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ (อรพินท์ สพิโชคชัย,2537:13 อ้างใน ปารีชาติ วลัยเสถียร,2546:126)

1.ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม ประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูป เป็นสื่อในการแสดงข้อคิดเห็นแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

- 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้าน/องค์กรในปัจจุบัน (A)
 - 2) การกำหนดอนาคต ว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด(A2)
- #### 2.ขั้นตอนการสร้างแนวทางพัฒนา (Influence หรือ I)

คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง(A2)และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

- 1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์
- 2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกออกเป็น

44

3 ประเภท คือกิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเอง กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากภาครัฐ

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C)

คือ การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่ม ผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ 1)การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ 2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน

สรุปเทคนิค AIC เป็นเทคนิคที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้นำในชุมชน หรือในองค์กร เพื่อช่วยกันวางแผนพัฒนา เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลัง และกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนหรือองค์กรของตนเอง

3.4 ความยากจน

ความยากจนถือเป็นปัญหาทางสังคม และการเมืองที่มีมานานแล้ว ในทางประวัติศาสตร์ รัฐบาลชุดปัจจุบันถือว่าปัญหาความยากจน เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ความยากจนส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในชุมชนชนบท ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

แต่อย่างไรก็ตาม นิยามและความยากจน มีได้หลายความหมาย ซึ่ง(ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ,2546) ได้รวบรวมอย่างน่าสนใจไว้ดังนี้

3.1 ความยากจนที่พิจารณาจากสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต (Basic Needs)

พิจารณาจากความขาดแคลนปัจจัยสี่ ได้แก่ ขาดแคลนอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและ ยารักษาโรค ใครที่ขาดแคลนสิ่งจำเป็นพื้นฐานก็นับว่ายากจนหรือเป็นคนจน

3.2 การให้นิยามและความหมายโดยพิจารณาจากมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living)

เป็นความยากจนอันเกิดจากการมีรายได้ที่จำกัด แต่มิได้หมายความว่าขาดแคลนสิ่งจำเป็นที่จะสนองความต้องการทางกายภาพ การพิจารณาจากมาตรฐานการครองชีพ เป็นการพิจารณาเชิงเปรียบเทียบจากภาวะทั่วไปของสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งมาตรฐานการครองชีพของสังคมหนึ่งอาจจะต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง

3.3 การพิจารณาจากเส้นความยากจน(Poverty Line) และความยากจนสัมบูรณ์

(Absolute Poverty)

เส้นความยากจน หมายถึง ระดับรายได้เป็นตัวเงินของบุคคลที่ทำให้เขาเป็นคนจน หรือเป็นระดับรายได้ที่ทำให้เขาขาดแคลนปัจจัยสี่ เป็นระดับรายได้ที่ทำให้การครองชีพต่ำกว่ามาตรฐาน

45

ความยากจนสัมบูรณ์ อิงอยู่กับความต้องการที่จำเป็นทางกายภาพของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม ได้แก่ด้านปัจจัยสี่ คืออาหาร น้ำดื่มสะอาด ที่อยู่อาศัย สุขภาพและสุขอนามัย ด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสาร ความยากจนสัมบูรณ์ไม่ได้อิงอยู่เฉพาะเกณฑ์ระดับรายได้ แต่รวมถึงการเข้าถึงบริการสังคมต่าง ๆ ด้วย (UN,1995 อ้างถึงใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ,2546)

อย่างไรก็ตาม เส้นความยากจนเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันแพร่หลายในการใช้ว่า ใครจนหรือไม่จน ใครก็ตามที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนถือว่าเป็นคนจน(Poor) แต่เส้นความยากจนของสังคมหนึ่ง ๆ อาจจะสูงกว่าหรือต่ำกว่าเส้นความยากจนของอีกสังคมหนึ่ง

3.4 การพิจารณาจากมิติทางสังคม

แม้ว่าธนาคารโลกจะใช้เส้นความยากจนเป็นเกณฑ์กำหนดว่าใครคือคนจน แต่ก็ยอมรับว่าความยากจนมีหลายมิติ ความยากจนยังเกิดจากมิติทางสังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม “คนจน” มิได้หมายความว่าคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงคนที่ด้อยโอกาส ด้อยอำนาจ ไร้สิทธิ ไร้เสียง และคนที่อยู่ภายใต้ความเสี่ยงในลักษณะต่าง ๆ ของชีวิต

3.5 ความยากจนในแนวคิดของสหประชาชาติ

ในการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ และการลดความยากจน เมื่อเดือนมิถุนายน 2543 ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า ความยากจนมิได้มีเฉพาะมิติด้านการเงินหรือวัตถุเท่านั้น แต่มันมีมิติความซับซ้อนหลาย ๆ ด้านและมีเหตุแห่งความยากจนหลาย ๆ เหตุ ดังนั้นนโยบายและมาตรการแก้ไขความยากจนจึงต้องมีหลายมาตรการ

จากนิยามและความหมายความยากจนที่กล่าวมา ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ(2546) ได้สรุปว่า มิติความยากจนอาจแบ่งได้เป็น 4 มิติ คือ

1. จนทรัพย์สิน เป็นความจนตามความหมายเดิม คือ มีรายได้ต่ำ ขาดวัตถุปัจจัย
2. จนโอกาส คือ ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ไม่มีโอกาสและไม่มีสิทธิเข้าถึงบริการสาธารณสุข บริการสาธารณะ ตลอดจนฐานทรัพยากรของสังคม (เช่น ดิน น้ำ ป่า) จนโอกาสเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่ความจนในมิติอื่น ๆ
3. จนอำนาจ คือ ไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียง ไร้อำนาจต่อรอง ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายและการตัดสินใจ มักจะได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้มีอำนาจเหนือกว่า

ไม่ว่าอำนาจรัฐหรืออำนาจทุน จนอำนาจเป็นมิติตามความจนเชิงการเมือง เป็นผลที่เกิดจากความสัมพันธ์ไม่เสมอภาคในสังคม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนตั้งแต่ระดับโลกมาจนถึงระดับประเทศ ระดับชุมชนและระดับครัวเรือน

4. จนศักดิ์ศรี คือ การที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม ถูกเบียดขับ ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ ไร้ศักดิ์ศรีในสายตาของคนอื่น ๆ ในสังคม ได้รับการปฏิบัติในสังคมอย่างไม่เสมอภาค เช่น การเหยียดสีผิว เหยียดเชื้อชาติ และเหยียดอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น

3.5 ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ทีมวิจัยได้ประสานที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี เพื่อขอรายละเอียดข้อมูลคนจนจดทะเบียนของจังหวัด และที่ทำการปกครองอำเภอ เพื่อทราบรายละเอียดของกระบวนการแก้ไขตามนโยบายของรัฐ โดยใช้ฐานข้อมูลจากแบบรายงานการกลั่นกรองข้อมูล(Verify) ผู้จดทะเบียนปัญหาทางสังคมและความยากจนของจังหวัดซึ่งแยกข้อมูลคนจนจดทะเบียนตามพื้นที่และตามปัญหาความยากจนในส่วนรายชื่อข้อมูลคนจนจดทะเบียนในสังกัดนิติบุคคลสหกรณ์ ใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดที่สมาชิกสหกรณ์สมัครเข้าร่วมโครงการลดภาระหนี้ตามนโยบายของรัฐ ส่วนข้อมูลคนจนจดทะเบียนในสังกัดองค์กรภาคประชาชน ได้ประสานขอข้อมูล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น สำนักงานพัฒนาการจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด ฯลฯ แต่มีข้อจำกัดเรื่องฐานข้อมูลไม่เป็นปัจจุบันไม่สามารถรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์มากนัก เพราะฐานข้อมูลขาดความชัดเจน ประชาชนบางคนสังกัดหลาย องค์กร ซ้ำซ้อนกัน

ตารางที่ 3.1 วิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน

รายการ	จำนวนคนจนจดทะเบียน	ค่าร้อยละ
ประชากรในจังหวัด	635,009	100.00
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	66,921	10.54
-แบ่งตามพื้นที่	66,921	
1) อำเภอเมืองปัตตานี	9,338	
2) อำเภอยะรัง	7,251	
3) อำเภอหนองจิก	5,553	
4) อำเภอโคกโพธิ์	8,037	
5) อำเภอยะหริ่ง	7,939	
6) อำเภอปะนาเระ	5,505	
	6,281	

7) อำเภอมายอ	8,772	
8) อำเภอสายบุรี	1,593	
9) อำเภอไม้แก่น	1,943	
10) อำเภอทุ่งยางแดง	2,554	
11) อำเภอกะพ้อ	2,155	
12) อำเภอแม่ลาน	-	

รายการ	จำนวนคนจน จดทะเบียน	ค่าร้อยละ
-แบ่งตามปัญหาความยากจน	102,718	
1) เรื่องที่ดินทำกิน	21,910	
2) คนเร่รอน	35	
3) อาชีพผิดกฎหมาย	19	
4) หางานระหว่างเรียน	2,394	
5) การถูกลอกหลวง	739	
6) หนีภาคประชาชน	35,425	
7) ที่อยู่อาศัย	15,952	
8) เรื่องอื่น ๆ	26,244	
สมาชิกสหกรณ์	7,934	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	7,214	90.92
- สหกรณ์ภาคประชาชน	720 *	9.08
สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายของ โครงการ	1,759	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	1,745	99.20
- สหกรณ์ภาคประชาชน	14 *	0.80

* ไม่สามารถหาจำนวนที่แน่นอนได้ บางคนเป็นสมาชิกหลายองค์กร

2.6 บทสรุปข้อมูลคนจน

การเก็บรวบรวมข้อมูลคนจนจดทะเบียนต้องใช้เวลาในการรวบรวม ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามทะเบียนราษฎร ที่มีการโยกย้ายที่อยู่ การเก็บรายชื่อคนจนที่จดทะเบียนตามฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนในตอนแรก บางรายได้รับการแก้ไข ได้รับการช่วยเหลือตามเงื่อนไข และถูก

ตัดชื่อออกจากทะเบียนคนจนไปแล้ว อย่างไรก็ตามในส่วนของสมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายของโครงการ ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาไว้แล้ว โดยฐานข้อมูลการจดทะเบียนคนจนของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเสื่อมูสลิมบ้านบาลุกา หมู่ที่ 4 ตำบลกะรุปี อำเภอกะป้อ จำนวน 14 คนซึ่งได้ศึกษาจาก

ข้อมูลของสหกรณ์ภาคการเกษตร ที่เข้าร่วมโครงการพิกหันี้ตามนโยบายของรัฐบาล เป็นข้อมูลหลัก ส่วนของสมาชิกสหกรณ์ภาคประชาชนไม่มีหน่วยราชการไหนกล้ายืนยันข้อมูลที่ถูกต้อง

48

ที่มิวิจัยต้องอาศัยเก็บรวบรวมจากรายชื่อคนจนจดทะเบียน เฉพาะกลุ่มผู้ผลิตบ้านบาลุกา อำเภอกะป้อ เป็นกรณีตัวอย่างเท่านั้น ดังนี้

1. นายยามารูดิง รุบายี
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 2/1 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
2. นายกุ่มักตา วาบา
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 3 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
3. นายต่วนมะ ตงคอเมา
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 5 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
4. นายต่วนไซะ ตงคอเมา
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 6/2 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
5. นายต่วนมูคอ ลาคอ
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 12/2 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
6. นางสาวคาย๊ะ ไอซา	ที่อยู่ 28 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
7. นางสาวยามีละห์ สะละนะ	ที่อยู่ 29/1 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
8. นายสามารถ กือนิ
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 45/3 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
9. นางสาวสามีหะลี ซิมาแซ	ที่อยู่ 45/4 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
10. นายมะหะมะ เดีงโด
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 45/6 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
11. นายรอยาลี หะแว
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 48 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี
12. นายมะสาและ สะละไร
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)	ที่อยู่ 51 หมู่ 4 ต.กะรุปี อ.กะป้อ จ.ปัตตานี

13. นางสาวอาชีชะ ก้อนิ ที่อยู่ 57 หมู่ 4 ต.กะรุบี อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี
14. นายอดุลย์ มะสาตะ ที่อยู่ 70 หมู่ 4 ต.กะรุบี อ.กะพ้อ จ.ปัตตานี
(ภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่ม)

บทที่ 4

ขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของ

4.1 ขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี ดังนี้

- 1.เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทางสังคม/วิเคราะห์ ผู้นำและองค์กร
- 2.ตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด
3. กำหนดพื้นที่ / ผู้นำสหกรณ์ / ผู้นำองค์กรเป้าหมาย
- 4.พบปะผู้นำ/ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น / ประสานเพื่อร่วมเวที
- 5.จัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผู้นำ ที่แจ้งทำความเข้าใจการสร้างความเข้มแข็ง / การ

สร้างเครือข่ายพันธมิตร

- 6.ร่วมค้นหาปัญหา / ความต้องการร่วม / จุดเชื่อมโยง / วางรูปแบบเครือข่าย
- 7.วางกรอบวัตถุประสงค์เครือข่าย / กำหนดกิจกรรมนำร่อง / แสวงหาองค์กรสมัครใจ /

วางโครงสร้างบริหาร

- 8.หนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม / ประเมินผล / บ่มเพาะเครือข่าย / เผยแพร่สู่สาธารณะ
- 9.เสนอผลต่อกรรมการองค์กรแกน / ผลักดันปรับปรุงแผนกลยุทธ์ / กรอบทิศทาง
10. ข้อตกลง / สัมมนาเครือข่าย / เพิ่มโอกาสการเรียนรู้
11. ประสานการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอก

บทที่ 5

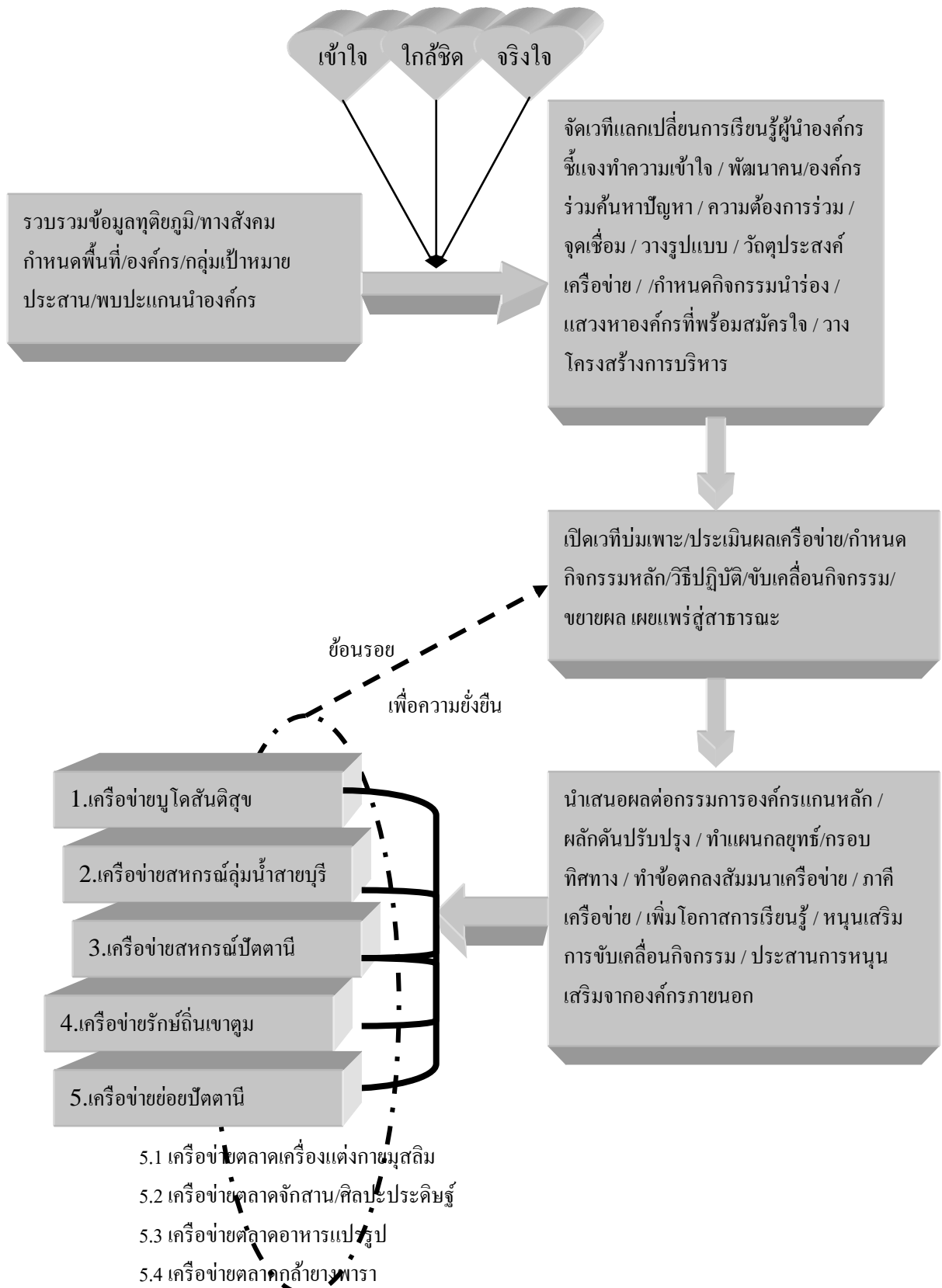
เครือข่ายที่เกิดขึ้น

จากกรอบกระบวนการวิจัยของชุดโครงการ ทีมวิจัยปัตตานี ได้กำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ โดยยึดหลักตามแนวพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นกรอบการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาตามอาณาเขตพื้นที่ 3 โชน ดังต่อไปนี้

- 1) โชนพื้นที่ในอำเภอกะพ้อ
- 2) โชนพื้นที่มากกว่า 1 อำเภอ ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน
- 3) โชนพื้นที่ทั้งจังหวัด ในรูปแบบการเปิดเวทีสาธารณะ เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ที่มีความพร้อมและสมัครใจร่วมเครือข่ายพันธมิตร

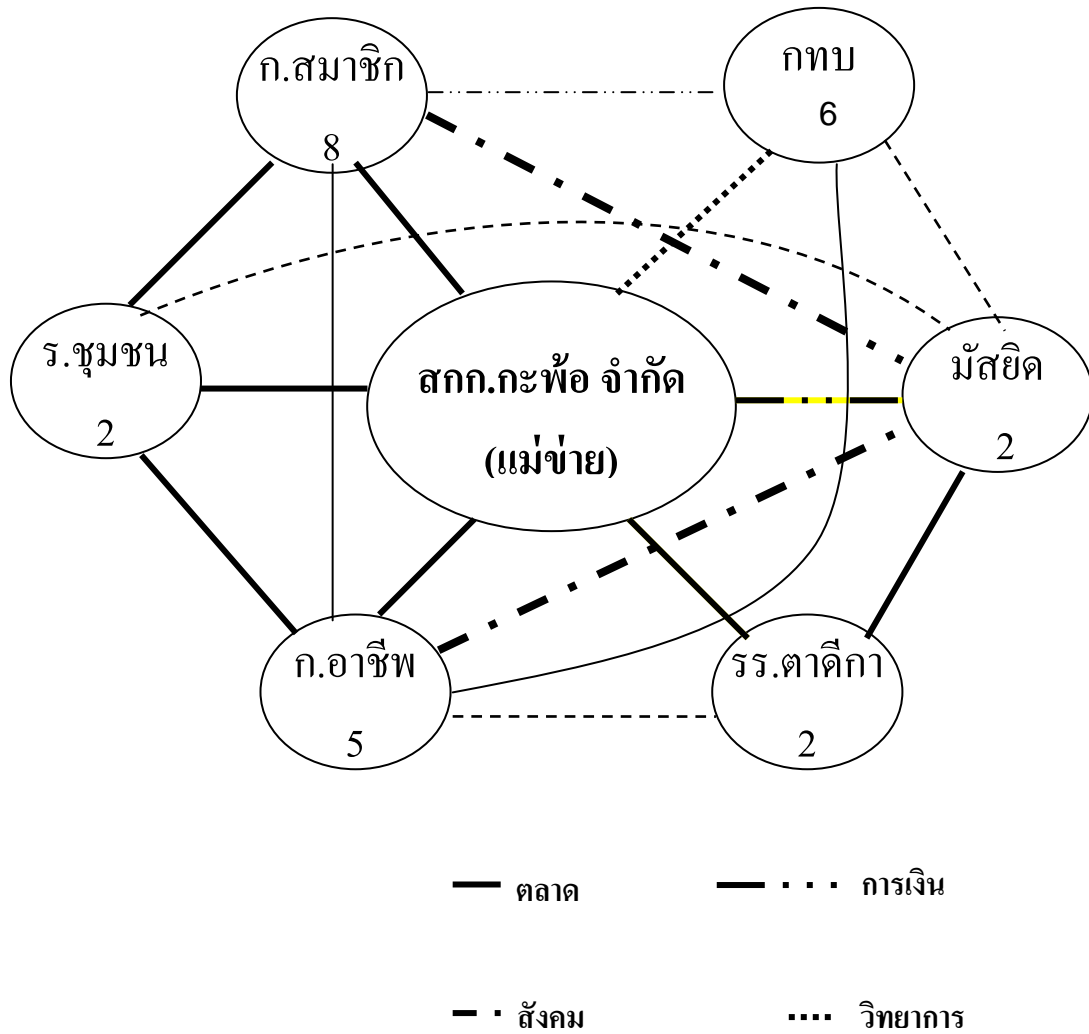
ผลการดำเนินงานของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี ได้เครือข่ายพันธมิตร ดังแผนภูมิที่ 5.1

กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรจังหวัดปัตตานี

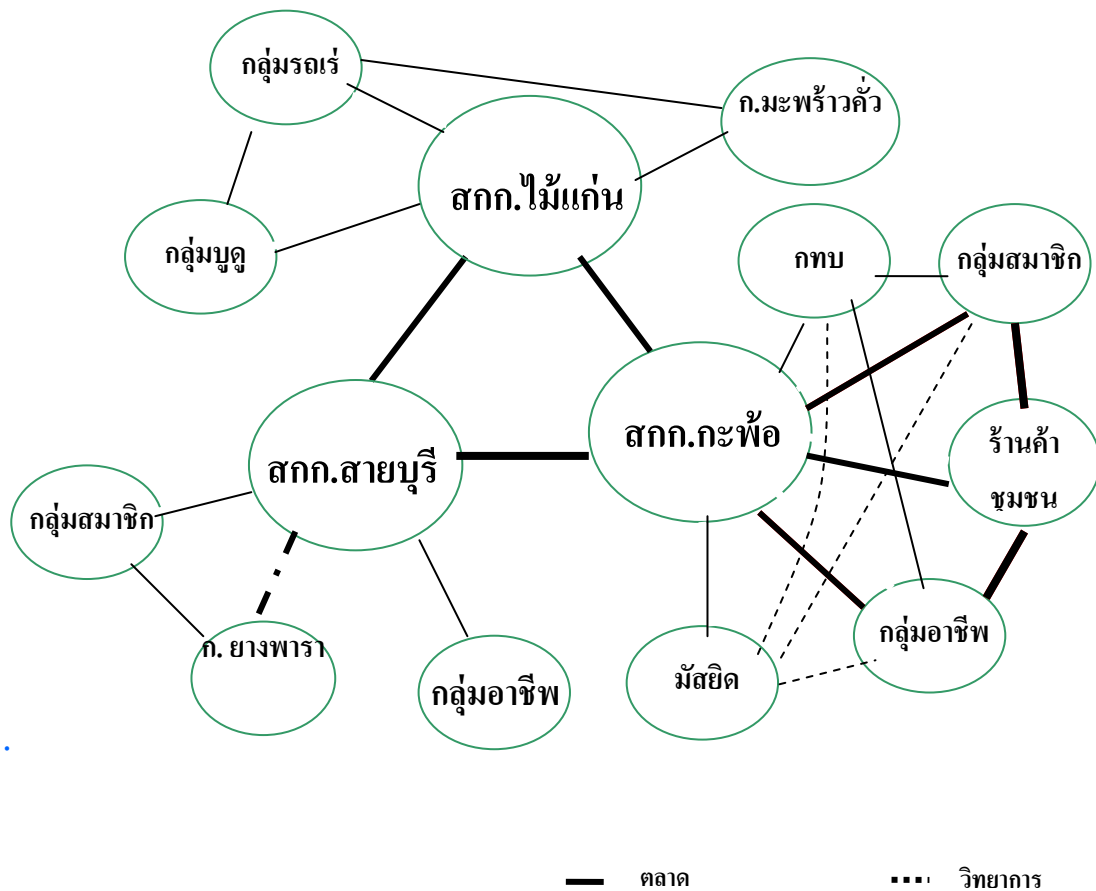

แผนภูมิที่ 5.1 กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรและรูปแบบเครือข่ายของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี

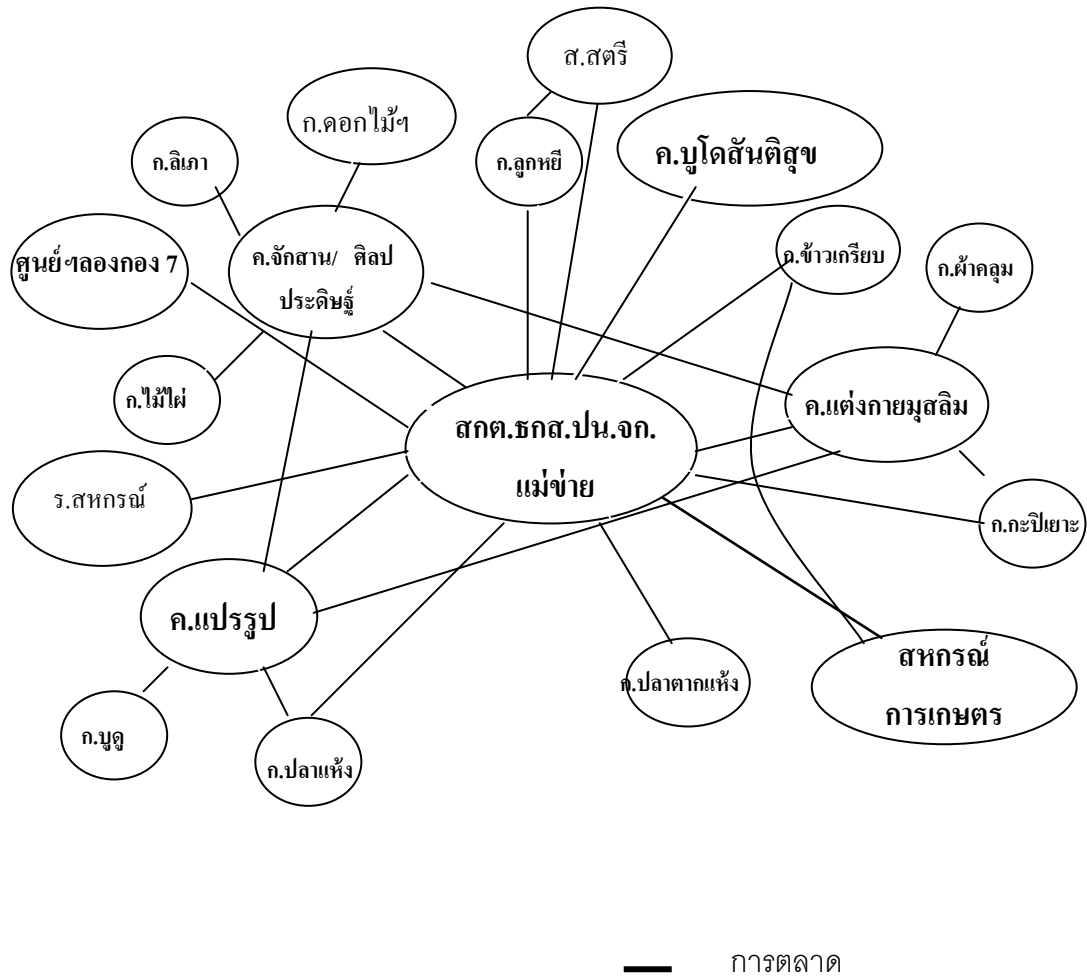
1. รูปแบบเครือข่ายบุญโดสันติสุข อำเภอกะพ้อ

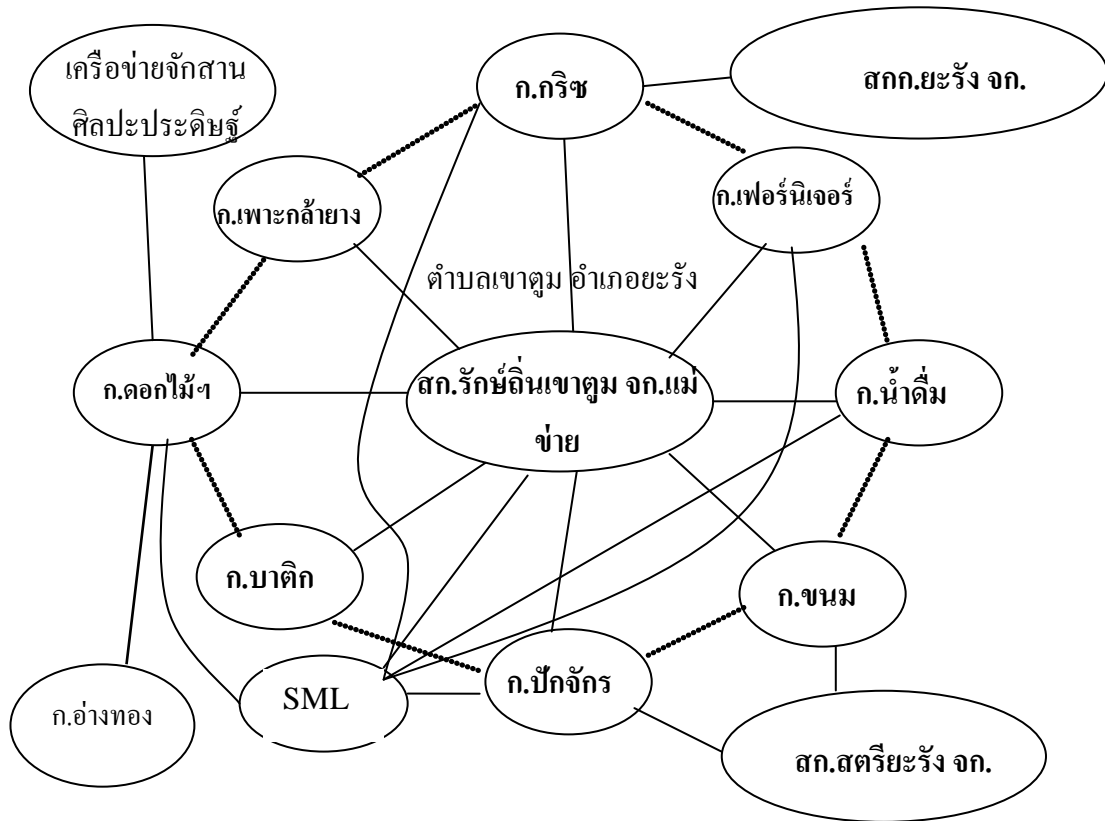
2. รูปแบบเครือข่ายสหกรณ์กลุ่มน้ำสายบุรี อำเภอสายบุรี อำเภอกะป้อ อำเภอไม้แก่น

3.รูปแบบเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี จังหวัดปัตตานี

4. รูปแบบเครือข่ายรักษาดินเขาตม

บทที่ 6

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน

จากข้อมูลคนจนจดทะเบียนของจังหวัดปัตตานี จำนวน 66,921คน คิดเป็นร้อยละ 10.54 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด กระทรวงมหาดไทย โดยศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนกระทรวงมหาดไทย (ศตจ.มท.) ได้แบ่งประเภทปัญหาความยากจนไว้ 8 ประเภท คือ

1. เรื่องที่ดินทำกิน
2. คนเร่ร่อน
3. อาชีพผิดกฎหมาย
4. หางานระหว่างเรียน
5. การถูกหลอกลวง
6. หนีภาคประชาชน
7. ที่อยู่อาศัย
8. เรื่องอื่น ๆ

โดยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการคาราวานแก้จน ให้มีการกลั่นกรองข้อมูล (Verify) ผู้จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจน ไว้ 3 รอบ คือ

1. รอบแรก มีเป้าหมายเพื่อออกตรวจสอบข้อมูล (Verify) เพื่อแยกผู้จดทะเบียนออกเป็นที่ยังไม่มีความจำเป็นเร่งด่วน (Want) และกลุ่มที่มีความจำเป็นเร่งด่วน (Need) และนำกลุ่ม Need มาให้ความช่วยเหลือ

2. รอบที่สอง มีเป้าหมายเพื่อออกไปให้ความช่วยเหลือผู้จดทะเบียน ซึ่งสามารถช่วยเหลือไปพร้อมกับการดำเนินการในรอบแรกได้

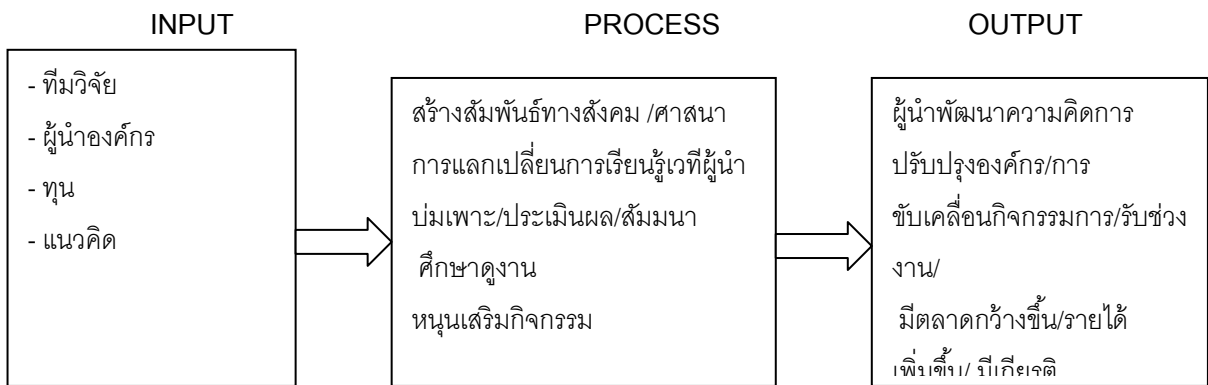
3. รอบที่สาม มีเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการติดตามประเมินผลให้คำแนะนำในการควบคุมรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยแก่ครัวเรือน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน

การแก้ไขปัญหาคนจนจดทะเบียน ตามกรอบโครงการคาราวานแก้จน ของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน กระทรวงมหาดไทย (ศตจ.มท.) ใช้สมุดบันทึกการแก้ไขปัญหาความยากจนรายครัวเรือน เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การแก้ปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน

6.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์

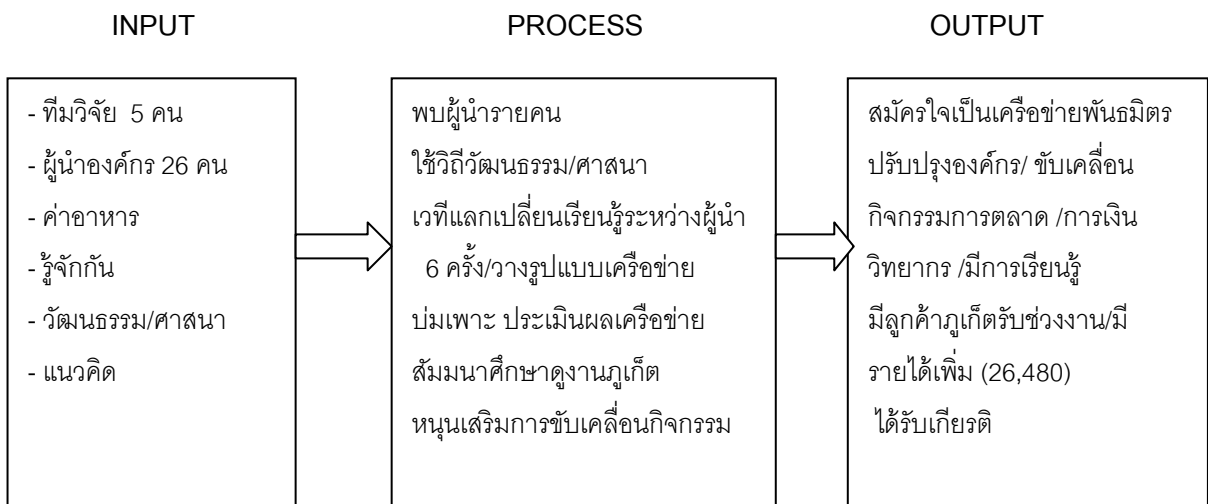
จากกระบวนการวิจัย โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ที่มุ่งไปที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนแรก สร้างโอกาสในการพัฒนาผู้นำให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์การ ส่วนที่สอง การหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรและส่วนที่สามหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน โดยคาดหวังว่า เมื่อสหกรณ์/องค์กรประชาชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนแล้ว จะเป็นที่พักของสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้ในที่สุด

ตัวแบบสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย

แผนภูมิที่ 6.1 แสดงระบบการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า

การใช้ตัวแบบในการวิเคราะห์ กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า กรณีเครือข่ายบุญโด้สันติสุข อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ดังแผนภาพที่ 5.2

แผนภูมิที่ 6.2 แสดงระบบการเสริมสร้างเครือข่ายบุญโด้สันติสุข

จากตัวแบบในการวิเคราะห์ การเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีกลุ่มผู้ผลิตเสื้อมุสลิมบ้านบาหลูกา อำเภอกะพ้อ (เครือข่ายบุญโด้สันติสุข) จากปัจจัยที่ตัวผู้นำองค์กร(นางนิตติธิดา ก้อนิ) ได้รับโอกาสเข้าร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำองค์กรหลายครั้ง มีการไปศึกษาดูงานร่วมสัมมนาภาคีเครือข่าย การบ่มเพาะและประเมินผลในเวทีของแกนนำเครือข่าย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ระเบิดความคิดภายในของตัวเองกลับมาปรับปรุงภายในองค์กรให้เข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงพันธมิตรกับเครือข่ายภูเกิด การรับช่วงงานผลิต การตลาด ทำให้สมาชิกกลุ่มมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น

6.2สรุปผล

จากตัวแบบที่เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เครือข่ายคุณค่า กับการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีกลุ่มผู้ผลิตเสื้อมุสลิมบ้านบาหลูกา องค์กรสมาชิกเครือข่ายบุญโด้สันติสุข มีสมาชิก 25 คน ปรากฏรายชื่อในข้อมูลคนจนจดทะเบียนของอำเภอกะพ้อ จำนวน 14 คน (ถึงแม้บางคนสามีเป็นผู้จดทะเบียนคนจน ก็คือว่าเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน) จากกระบวนการการวิจัยที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายการตลาดเครื่องแต่งกายมุสลิม เชื่อมโยงเป็นพันธมิตรกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ จังหวัดภูเก็ต มีการเจรจารับช่วงงานและการส่งผลิตภัณฑ์สินค้าจากกลุ่มรอบเดือนที่ผ่านมา(กรกฎาคม 2549)กลุ่มมีรายได้เฉพาะกรณีนี้ รวม 26,480.-บาท หากสามารถรักษาปริมาณการรับงานในระดับนี้ตลอดปี กลุ่มจะมีรายได้ประมาณ 317,760.-บาทต่อปี ซึ่งในกลุ่มมีคนจนจดทะเบียนที่ได้รับประโยชน์จากกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า จำนวน 14 คน ซึ่งหากมองเฉพาะที่มีรายได้เป็นรายคนแล้วคนจนจดทะเบียนอยู่ในโครงการเฉพาะกลุ่มนี้ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกรณีนี้ประมาณปีละ 12,710.-บาท

แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า มิได้มุ่งเน้นเฉพาะการช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน ในมิติของรายได้เท่านั้น โดยกระบวนการที่ดำเนินการวิจัย ที่สร้างโอกาสให้ผู้นำมีโอกาสแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน พัฒนางานองค์กร ได้รับเกียรติจากสังคม ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน เช่นกัน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า นำเป็นปัจจัยนำเข้าก็คือ วิถีวัฒนธรรม และศาสนาที่ชุมชนปฏิบัติอยู่จะช่วยกระตุ้น บ่มเพาะให้ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าคนจนจดทะเบียน หรือไม่ได้จดทะเบียน ยึดถือปฏิบัติละเลิกอบายมุขทั้งปวง ก็เป็นแนวทางของเครือข่ายคุณค่าที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนเช่นกัน

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยรวมแล้ว การสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาผู้นำองค์กรให้มีกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กรให้เข้มแข็ง สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนแล้ว สหกรณ์/องค์กรจะเป็นที่พึ่งของมวลสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้ในที่สุด

2. ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จังหวัดปัตตานี
(คุณพิเชษฐ ชุมพงศ์) ให้คำแนะนำมีใจความสำคัญ ดังนี้

- ขอแสดงความยินดีกับทีมวิจัย ที่มีผลงานออกมาค่อนข้างดี มีความก้าวหน้า
- การทำงานเครือข่าย ต้องค้นหากิจกรรมให้ชัดเจน เริ่มแรกอาจจะเป็นกิจกรรมเล็ก ๆ เริ่มทำก่อน ค่อยเป็นค่อยไป ทำไปด้วย เรียนรู้ไปด้วย โดยเฉพาะทำงานกับชุมชนควรบอกเป้าหมายให้ชัด
- การแก้ไขปัญหาความยากจนในส่วนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะดำเนินการเฉพาะในส่วนของลูกค้าเท่านั้น ในส่วนของสถาบันสหกรณ์เรื่องช่วยเหลือโดยตรงยังไม่มี
- ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.ปัตตานี จำกัด นั้นธนาคารเป็นพี่เลี้ยงในการสนับสนุนด้านบุคลากร ด้านสินค้าบางส่วน
- ขอให้ตั้งใจทำงานต่อไป

3. รศ.ดร. อารัง อมรสกุล คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ให้คำแนะนำมีใจความสำคัญ ดังนี้

- ขอแสดงความยินดี ในความก้าวหน้าของงานวิจัย
- ควรมีการขยายผลเครือข่ายสู่องค์กรอื่นด้วย
- ควรตรวจสอบข้อมูล เรื่องเครือข่ายภาคประชาชนที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้อ้างอิงของงานวิจัย

4. สหกรณ์จังหวัดปัตตานี (นายสุเมธ ทอธราเมธา) ให้คำแนะนำมีใจความสำคัญ ดังนี้

- ขอแสดงความยินดี ที่ผลงานออกมาค่อนข้างดี
- ได้มีโอกาสไปร่วมเวทีของทีมวิจัย หลายครั้งเห็นความตั้งใจของทีมวิจัยทุกคนที่พยายาม กระตุ้น ผู้นำสหกรณ์ ผู้นำกลุ่ม ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกัน
- งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงกับการพัฒนาสหกรณ์ องค์กรต่างๆ ได้ทันที
- ได้มอบนโยบายการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานีทุกคน ให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และองค์กรต่าง ๆ ในลักษณะการเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตร ที่ช่วยหนุนเสริมการทำงานซึ่งกันและกัน ตามอุดมการณ์สหกรณ์
- ถึงแม้งานวิจัยชิ้นนี้สิ้นสุดลง จะมอบหมายให้ทีมวิจัยชุดนี้ทำงานในลักษณะการบูรณาการอย่างนี้ต่อไป

รายชื่อที่ปรึกษาพื้นที่

1. รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี
(คุณพรณี แก่นสุวรรณ)
2. สหกรณ์จังหวัดปัตตานี
(คุณสุเมธ ทอธามาธา)
3. พัฒนาการจังหวัดปัตตานี
(คุณผิน แก้วประเทือง)
4. ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดปัตตานี
(คุณพิเชฐรัฐ ชุมพงค์)
5. รศ.ดร.ฉำฉา อมรสกุล คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
6. อาจารย์สนั่น เพ็งเหมือน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการโครงการวิจัย โครงการพัฒนาขบวนการพื้นที่จังหวัดปัตตานีในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน

โครงการวิจัย ได้วางกรอบการปฏิบัติในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย สหกรณ์ที่จดทะเบียน ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กองทุนหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติของทีมวิจัย มุ่งไปที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ส่วนแรก คือ การพัฒนาผู้นำกลุ่ม / องค์กรในลักษณะของการสร้างคุณค่า สหกรณ์ให้ตระหนักถึงการร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการทัศน์ และวิธีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำ เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กร ส่วนที่สอง คือการหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกรอบทิศทางการทำงานของกลุ่ม/องค์กร ที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่วนที่สาม คือการหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด

ตามแผนการปฏิบัติงานของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาเป็น 3 โชน กล่าวคือ

1. โชนพื้นที่อำเภอกะพ้อ
2. โชนพื้นที่มากกว่า 1 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกัน
3. โชนพื้นที่ทั้งจังหวัดในรูปแบบการเปิดเวทีสาธารณะ เพื่อแสวงหาองค์กรที่มีความพร้อมและสมัครใจร่วมเครือข่ายพันธมิตร

และได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทางสังคม/วิเคราะห์ ผู้นำและองค์กร
2. ตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์และองค์กรประชาชน
3. กำหนดพื้นที่ / ผู้นำสหกรณ์ / ผู้นำองค์กรเป้าหมาย
4. พบปะผู้นำ/ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น / ประสานเพื่อร่วมเวที
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผู้นำ ชี้แจงทำความเข้าใจการสร้างความเข้มแข็ง / การสร้างเครือข่ายพันธมิตร
6. ร่วมค้นหาปัญหา / ความต้องการร่วม / จุดเชื่อม / วางรูปแบบเครือข่าย

7. วางกรอบวัตถุประสงค์เครือข่าย / กำหนดกิจกรรมนำร่อง / แสวงหาองค์กรสมัครใจ / วางโครงสร้างบริหาร
8. หนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม / ประเมินผล / บ่มเพาะเครือข่าย / เผยแพร่สู่สาธารณะ
9. เสนอผลต่อกรรมการองค์กรแกน / ผลักดันปรับปรุงแผนกลยุทธ์ / กรอบทิศทาง
10. ทำข้อตกลง / สัมมนาเครือข่าย / เพิ่มโอกาสการเรียนรู้
11. ประสานการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอก

ผลการศึกษาศถานการณ์ของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีองค์กรนิติบุคคลจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จำนวน 99 องค์กร แยกเป็น สหกรณ์การเกษตร จำนวน 23 สหกรณ์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง จำนวน 24 สหกรณ์ สหกรณ์ประมง จำนวน 3 สหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 12 สหกรณ์ สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 5 สหกรณ์ สหกรณ์บริการจำนวน 10 สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 22 กลุ่ม ในส่วนของสหกรณ์ภาคประชาชน หากพิจารณาถึงปริมาณและการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ต่อเนื่องแล้ว มีกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีการจัดตั้งครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้านและชุมชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มผู้ผลิต OTOP ที่อาจจะมีชื่อเรียกต่างกัน อาทิ เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์ เป็นต้น รวมจำนวน 966 แห่ง แยกเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 659 กองทุน กลุ่มผู้ผลิต OTOP จำนวน 307 กลุ่ม

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี พบว่า **สหกรณ์การเกษตร** ส่วนใหญ่มุ่งเน้น ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจการซื้อ เท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร หรือการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามเจตนารมณ์ของสหกรณ์ ส่งผลให้หลายสหกรณ์กำลังประสบปัญหาลูกหนี้ค้างเพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยค้างมากขึ้น มีผลประกอบการลดต่ำลง บางสหกรณ์ประสบภาวะขาดทุน **สหกรณ์กองทุนสวนยาง** เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐ มีการสนับสนุนการก่อสร้างโรงรมยาง และโรงอัดยางก้อน เพื่อแก้ไขปัญหาราคายางตกต่ำ แต่ปัจจุบันยางพารามีราคาแพงขึ้น ต้นทุนการผลิตต่างๆ มีราคาเพิ่มขึ้น สมาชิกมีส่วนร่วมน้อยหลาย สหกรณ์ได้หยุดดำเนินงานชั่วคราว **สหกรณ์ออมทรัพย์** ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่อยู่ในข่ายที่มีผลประกอบการอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อพิจารณาจากตัวเลข ทางการเงิน แต่ยังคงมุ่งเน้นให้มีการแสวงหารายได้โดยยังไม่ได้คำนึงถึง ภารกิจสำคัญในการยกระดับฐานะความเป็นอยู่แก่สมาชิกอย่างจริงจัง **สหกรณ์ร้านค้า** ไม่สามารถต่อสู้กับกระแสบริโภคนิยม ที่เปิดโอกาสให้ห้างสรรพสินค้าจากต่างชาติ มีเงินทุน และ

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีกว่า จึงต้องปิดกิจการไป **สหกรณ์บริการ** ที่จัดตั้งขึ้นตามลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก มีทุนน้อย ขาดทิศทางการดำเนินงานที่

ชัดเจน ยังมีอาจช่วยสมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์

186

ส่วนสถานการณ์ขององค์กรภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี หากพิจารณาถึงปริมาณและการขับเคลื่อนกิจกรรมแล้ว มีกลุ่ม / องค์กรประชาชน ที่มีการจัดตั้งครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้านและชุมชน ก็คือ กองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิต OTOP ถึงแม้ส่วนใหญ่สามารถดำเนินการไปได้ ก็มักจะต้องเผชิญกับปัญหาขาดทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กร โดยกลุ่มผู้ผลิต OTOP มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตที่ไม่สม่ำเสมอและไม่ได้มาตรฐาน ในส่วนของกองทุนหมู่บ้าน มักมีปัญหาการขาดวินัยในการใช้จ่ายเงินของสมาชิก ทำให้มีหนี้ค้าง

สถานการณ์ความร่วมมือของสหกรณ์ / องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตร นั้น พบว่า มีการร่วมมือเป็นพันธมิตรเฉพาะในประเภทของตัวเองเท่านั้น กล่าวคือ ในส่วนของสหกรณ์นิติบุคคลมีชุมชนสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด เป็นตัวกลาง ในการเชื่อมโยงธุรกิจการฝากเงินและการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย แต่ปัจจุบันได้หยุดดำเนินงานชั่วคราว เนื่องจากประสบปัญหาการขาดทุนสะสม และมีบางสหกรณ์มีการ ซื้อ-ขาย สินค้าระหว่างกัน แต่ก็เป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะกิจที่ดำเนินการเป็นครั้งคราว ซึ่งปัจจุบันมีสหกรณ์ที่จับคู่เป็นพันธมิตรตามนโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 18 คู่ ส่วนสหกรณ์ที่ไม่ใช่นิติบุคคล อาทิ กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กลุ่มผู้ผลิต OTOP ก็มีการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในกลุ่มของตนเอง ตามนโยบายของรัฐ ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ยังไม่ปรากฏว่ามีการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรกันระหว่างสหกรณ์ และกลุ่มองค์กร ประชาชน ตามนิยามการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า ที่เด่นชัด ในจังหวัดปัตตานี

ในส่วนของข้อมูลคนจนจดทะเบียน จังหวัดปัตตานี มีประชาชนมาจดทะเบียนคนจนทั้งสิ้น จำนวน 66,921 คน กระจายตามพื้นที่ในทุกอำเภอของจังหวัด และหากแบ่งตามประเภทปัญหาความยากจน จะมีจำนวนคนจนจดทะเบียน จำนวน 102,718 คน เพราะบางคนจะมีปัญหา มากกว่าหนึ่งปัญหา ในส่วนของคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 7,934 คน แยกเป็นสหกรณ์จดทะเบียนจำนวน 7,214 คน สหกรณ์ภาคประชาชน จำนวน 720 คน เป็นข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น ด้วยข้อจำกัดของเวลาไม่สามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องได้

7.1.1 ผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) เครือข่ายบุญโดสันติสุข อำเภอกะพ้อ

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัยในพื้นที่อำเภอกะพ้อ สามารถดำเนินการได้ตามแผนการวิจัย โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างผู้นำองค์กร การบ่มเพาะเครือข่าย รวม 6 ครั้ง สามารถร่วมกำหนดรูปแบบเครือข่าย โดยให้สหกรณ์การเกษตรกะพ้อ จำกัด เป็นแม่ข่าย มีองค์กร

สมัครใจร่วมวงสัมพันธ์ของเครือข่าย จำนวน 26 องค์กร แต่ละเครือข่ายสามารถขับเคลื่อนกิจกรรม นำร่องได้ ดังนี้

187

1.1 เครือข่ายการตลาด

เครือข่ายบุญโด้สันติสุข ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมนำร่อง ในช่วงเดือนธันวาคม (การถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม)โดยสำรวจความต้องการสินค้า อุปโภคบริโภค ที่สมาชิกองค์กรเครือข่าย จำเป็นต้องใช้ในช่วงเดือนดังกล่าว สหกรณ์แม่ข่ายดำเนินการจัดหา แล้วกำหนดวันให้สมาชิกองค์กรเครือข่าย ออกมารับสินค้าพร้อมกันที่สำนักงานสหกรณ์ หรือร้านค้าชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายโดย กำหนดชำระเงิน ภายใน 45 วัน ผลการดำเนินการกิจกรรมนำร่อง มีสมาชิกองค์กรเครือข่ายเข้าร่วม กิจกรรม จำนวน 265 คน มูลค่าสินค้า จำนวน 221,800 บาท และเมื่อถึงกำหนดชำระ สมาชิกส่วนใหญ่มาชำระตามกำหนด มีเพียงบางรายเท่านั้นที่ผิดสัญญา หลังจากนั้นสหกรณ์แม่ข่ายขับเคลื่อน กิจกรรมการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการเป็นเครือข่ายพันธมิตรกับร้านค้าชุมชน 2 แห่ง ในลักษณะ หนุนเสริมการดำเนินธุรกิจร่วมกัน

1.2 เครือข่ายการเงิน

หลังจากได้เปิดเวทีบ่มเพาะและขยายผลเครือข่าย มีองค์กรหลายองค์กรสมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย อาทิเช่น มัสยิด , กลุ่มผู้ผลิต ,กองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะมัสยิดได้นำ เงินกองกลาง มาฝากที่สหกรณ์แม่ข่าย และอนุญาตให้ใช้เป็นเงินหมุนเวียนได้ โดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีเงื่อนไขว่า สหกรณ์แม่ข่าย ต้องสามารถจ่ายเงินคืนทันที เมื่อมัสยิดมีความจำเป็นต้องใช้เงิน กรณีเบิกคราวเดียวกันเกินกว่า 100,000.- บาท มัสยิดจะต้องแจ้งให้สหกรณ์ทราบล่วงหน้า ปัจจุบัน มีมัสยิดร่วมเครือข่าย 2 แห่ง มียอดเงินฝากคงเหลือ ณ 31 พฤษภาคม 2549 จำนวน 525,000.- บาท

1.3 เครือข่ายสังคมและวิทยาการ

หลังจากกิจกรรมของเครือข่ายเผยแพร่สู่สาธารณะ มีองค์กรสมัครใจเข้าร่วมเครือข่าย เพิ่มขึ้น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเครือข่ายมีมากขึ้น มีทั้งกลุ่มผู้ผลิตและกองทุนหมู่บ้าน ไปปรึกษาขอคำแนะนำจากสหกรณ์แม่ข่าย เกี่ยวกับการทำบัญชีรับ-จ่ายและบัญชีลูกหนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายบุญโด้สันติสุข ที่ขับเคลื่อนอยู่ถือว่าเป็นเครือข่ายขั้นต้นเท่านั้น ที่มิอาจได้วางกรอบในการบ่มเพาะเครือข่ายในลักษณะการจัดเวทีติดตาม และประเมินผลของแกนนำอย่างสม่ำเสมอ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีแรงหนุนเสริมจากภายนอก เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2) เครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสายบุรี อำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกัน คือ

อำเภอสาวยบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น ต้องมีการปรับแผนการปฏิบัติงานหลายครั้ง เนื่องจากความไม่พร้อมของบางสหกรณ์และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ใน 1 ปี ที่ผ่านมา ทีมวิจัยเข้าไปจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้นำองค์กรและบ่มเพาะเครือข่าย รวม 3 ครั้ง มีสหกรณ์

188

ที่สมัครใจเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร 3 สหกรณ์ สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมนำร่องภายใต้เครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสาวยบุรี คือ เครือข่ายกิจกรรมการตลาด (ปุ๋ย) จำนวน 16 ตัน มูลค่า 140,500 บาท

อย่างไรก็ตาม ผลจากการจัดเวทีผู้นำ และเวทีสัมมนาเครือข่าย ส่งผลให้ผู้จัดการสหกรณ์เกษตรไม้แก่น จำกัด ในฐานะแกนนำเครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสาวยบุรี เกิดแนวคิดใหม่กลับไปขับเคลื่อนเครือข่ายตลาดเร็ว มีสหกรณ์การเกษตรไม้แก่น จำกัด เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน มีองค์กรสมัครใจเข้าร่วมวงสัมพันธ์ของเครือข่ายตลาดเร็ว จำนวน 4 องค์กร

3) เครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ในพื้นที่ทั้งจังหวัดในรูปแบบการเปิดเวทีสาธารณะ โดยเชิญทุกองค์กรที่พิจารณาว่ามีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรเข้าร่วมเวที ในการจัดเวทีครั้งแรก มีผู้นำองค์กรเข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 52 องค์กร ผลจากการจัดเวที หลายองค์กรขาดความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายพันธมิตรกัน ได้มีการตั้งคณะทำงาน จากตัวแทนสหกรณ์ที่ร่วมเวที เพื่อร่วมปรึกษาหาแนวทาง และมีการจัดประชุมตัวแทนสหกรณ์ ได้ข้อสรุปให้มีการนัดหมายผู้นำ สหกรณ์ กลุ่มองค์กรมาร่วมประชุมอีกครั้ง เพื่อแสวงหาองค์กรที่มีความพร้อมและสมัครใจ ในการจัดเวทีครั้งที่ 2 มีผู้นำสหกรณ์ / องค์กรประชาชนเข้าร่วมเวที 45 คน ผลจากการร่วมเวที แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ มีสหกรณ์ องค์กรประชาชน จำนวน 30 องค์กร สมัครใจเป็นเครือข่ายพันธมิตร โดยมีการเสนอให้สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. ปัตตานี จำกัด เป็นแกนหลัก และได้รับการหนุนเสริมจากจังหวัดปัตตานี สนับสนุนงบประมาณให้เครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี เป็นคณะเจรจาของจังหวัดปัตตานีเพื่อไปเปิดตลาดสินค้าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พะเยาและนครสวรรค์ผลการขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายการตลาดของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี มีมูลค่าการลงทุนในบันทึกข้อ

ตกลงเพื่อเสนอขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างสหกรณ์ โดยระบบหักบัญชี รวมมูลค่า 45,152,000 บาท และจากการเปิดเวทีติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี มีการขับเคลื่อนกิจกรรม การประสานข้อมูลเพื่อรวบรวมสินค้าผลิตภัณฑ์ขององค์กรสมาชิก และสินค้าบางชนิด อาทิเช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม ลูกหยีปรงรส ดอกไม้ใบยาง มีการส่งมอบไปแล้วบางส่วน

อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยได้วางกรอบทิศทางในการดำเนินงานของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี โดยกำหนดให้มีการวางแผนติดตามและประเมินผล เพื่อบ่มเพาะเครือข่าย ปีละ 2 ครั้ง และหนุนเสริมให้เครือข่ายจัดทำแผนดำเนินงานของเครือข่าย โดยกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนต่อไป

4) เครือข่ายรักษารักษาถิ่นเขาตวม

การจัดเวทีผู้นำสหกรณ์ ผู้นำกลุ่มองค์กรประชาชนในตำบลเขาตวม อำเภอยะรัง เกิดจากความต้องการของผู้นำชุมชน ที่ต้องการให้ทีมวิจัยเข้าไปบ่มเพาะแนวคิดเครือข่ายคุณค่า เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลเขาตวมในรูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์กับองค์กรชุมชน ทีมวิจัยเข้าไปจัดเวทีผู้นำ 2 ครั้ง มีผู้นำองค์กรสมัครใจเข้าร่วมเครือข่ายพันธมิตร 8 องค์กร

189

กำหนดรูปแบบการขับเคลื่อนโดยให้สหกรณ์รักษารักษาถิ่นเขาตวม จำกัด เป็นแกนหลักของเครือข่าย ถึงแม้ปัจจุบันยังไม่ปรากฏผลการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม แต่แนวทาง และเป้าหมายที่เครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้น หากได้รับการบ่มเพาะที่ต่อเนื่อง จะทำให้การพัฒนาเป็นเครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืนได้

5 เครือข่ายย่อยปัตตานี

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัยของทีมวิจัยปัตตานีได้จัดเวทีเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิต OTOP ในจังหวัดปัตตานี ปรากฏผลมีการขับเคลื่อนกิจกรรมในลักษณะเครือข่ายพันธมิตร กล่าวคือ

5.1 เครือข่ายการตลาดเครื่องแต่งกายมุสลิม มีกลุ่มผู้ผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิมจำนวน 35 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีกรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาด ปัจจุบันมีผลการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีมูลค่าประมาณ 8,000 – 12,000. บาท/เดือน

5.2 เครือข่ายการตลาดจักสาน/ศิลปประดิษฐ์ มีกลุ่มผู้ผลิตจักสาน/ศิลปประดิษฐ์จำนวน 4 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีกรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาด ปัจจุบันมีผลการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยมีการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเครือข่ายไปร่วมจำหน่ายในงานต่าง ๆ

5.3 เครือข่ายตลาดอาหารแปรรูป มีกลุ่มผู้ผลิตน้ำบูดูในอำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น อำเภอปะนาเระ จำนวน 7 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีกรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ของเครื่องบรรจุน้ำบูดูที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปัตตานี จำนวน 1,600,000.-บาท

5.4 เครือข่ายกลุ่มเพาะกล้ายางพารา มีกลุ่มผู้ผลิตต้นกล้ายางพาราในอำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีแกนนำเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาด ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งแกนนำเครือข่ายเป็นคณะเจรจาเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างจังหวัด ของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี มาแล้วหลายครั้ง

นอกจากนี้แล้วที่มิวิจัยปัตตานี ได้จัดเวทีผู้นำสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดปัตตานี แล้ว 2 ครั้ง เพื่อสร้างโอกาสการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร แต่สหกรณ์ส่วนใหญ่ ยังขาดความพร้อมที่จะรวมกันเป็นเครือข่ายพันธมิตร

จากกระบวนการวิจัยที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำองค์กร เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างองค์กร เครือข่ายมีการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการตลาด ด้านการเงิน

190

ด้านสังคมและวิทยาการ เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกขององค์กรเครือข่าย เกิดการเรียนรู้ มีความตระหนักในค่านิยมสหกรณ์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ และมีรายได้เพิ่มจากการขยายช่องทางการตลาดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของสมาชิกระดับล่าง และหากได้รับการหนุนเสริมจнсสหกรณ์และองค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายคุณค่าอย่างยั่งยืนแล้ว เชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนของมวลสมาชิก และคนในชุมชนได้อย่างถาวร

7.2 ปัญหาและอุปสรรค

7.2.1) ด้านที่มิวิจัยประกอบด้วย

- ทีมวิจัยปัตตานี เป็นนักวิจัยใหม่ยังขาดทักษะการจัดเก็บข้อมูลในเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผู้นำองค์กร และขาดความชำนาญในการเสนอรายงานวิจัย

7.2.2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่น

- มีข้อจำกัดด้านระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ บางข้อที่ต้องแก้ไขเพื่อให้สหกรณ์สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรกับสหกรณ์ภาคประชาชนได้

- ความเข้าใจของเพื่อนร่วมงานว่าเป็นงานนอกหน้าที่ ทำให้เป็นภาระที่ต้องสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะหนุนเสริมงานของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

- สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าพื้นที่ในบางช่วงเวลา

7.3 ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ

7.3.1 ชุมความรู้ใหม่

“ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ” แนวพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริสเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าน้อมรับไปปฏิบัติอย่างจริงจัง แล้วจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการแก้ไขปัญหาและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนา กระบวนการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้นำองค์กรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ทีมวิจัยได้น้อมนำแนวพระราชดำริสไปปฏิบัติในการเข้าพบปะผู้นำองค์กรเป็นรายบุคคลถึงที่บ้านหรือที่ทำงาน เข้าไปนั่งพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายบุญโดสันติสุข ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นข้อพิสูจน์ได้เป็นอย่างดี

“สำคัญที่จุดเชื่อม” กระบวนการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้นำองค์กร ถ้าสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมค้นหาจุดเชื่อมที่ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิง สังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและศาสนาแล้ว ทำให้การขยายผลสู่สมาชิกเครือข่ายได้เร็วขึ้น ข้อพิสูจน์ประการหนึ่ง คือในพื้นที่อำเภอกะพ้อหลังจากสรุปผลกิจกรรมนำร่องที่เครือข่ายบุญโด้สันติสุข ได้สำรวจความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต้องใช้ ในเดือนรอมฎอน(ถือศีลอดของชาวไทย มุสลิม) และได้จัดหามาส่งมอบให้สมาชิกของเครือข่าย ไปบริโภคก่อน แล้วกำหนดชำระเงิน

191

หลังจากเดือนรอมฎอน ได้เผยแพร่สู่สาธารณะ สมาชิกองค์กรอื่นมีความสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรม ของเครือข่ายและเป็นแรงบันดาลใจ ให้แกนนำเครือข่ายบุญโด้สันติสุขตั้งเป้าหมายไว้จะขยายให้เต็ม พื้นที่อำเภอในปีต่อไป

“ จุกระเปิด” ในการเดินทางไปจัดเวทีการสัมมนาภาคีเครือข่ายปัตตานี – ภูเก็ต ใน ระหว่างการเดินทางแกนนำเครือข่ายแต่ละคน ได้พูดถึงความคาดหวังของการไปสัมมนาในครั้งนี้ และในช่วงเดินทางกลับได้เปิดประเด็นในแกนนำทุกคนได้พูดถึงสิ่งที่ได้จากการสัมมนา และจะนำ กลับไปปรับใช้อย่างไร นางนิซือมาะ กือนิ ประธานกลุ่มผู้ผลิตบ้านบาลูกา ได้พูดว่า “ไปดูเขา แล้วย้อนกลับมาดูเรา เราต้องพัฒนาภายในกลุ่มอีกมาก” ถือได้ว่าเป็นการระเบิดความคิดจาก ภายในตัวของแกนนำที่เกิดจากกระบวนการวิจัย กระตุ้นผู้นำกลุ่มมีความคิดจะปรับทิศทางการ ดำเนินงานขององค์กร ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง และนางสาปินะห์ สะหลง ผู้นำ กลุ่มผู้ผลิตผ้าคลุมผมมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี ได้พูดว่า ไปดูเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตลาดภูเก็ต ต้องการแล้ว คิดว่าจะกลับมาปรับปรุงลายของผ้าคลุมผมให้ทันสมัยตามตลาด โดยจะประสานอบต. มะนังดาลำ จัดการแข่งขันการออกแบบลายผ้าคลุมผม เพราะตำบลมะนังดาลำ มีกลุ่มแม่บ้านผลิต ผ้าคลุมผมเกือบ 300 คน

“ ไม่มีทฤษฎีที่ตายตัว” นายมานพ เคียรอินทร์ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรโคกโพธิ์ จำกัด ได้พูดว่า การสร้างเครือข่ายไม่มีทฤษฎีที่ตายตัวที่กำหนดไว้ ซึ่งอยู่กับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ร่วมกัน คิดได้ฝ่ายเดียวเครือข่ายไม่เกิด และต้องเกิดจากการสมัครใจเป็นสำคัญ

7.3.2 ทักษะและประสบการณ์ใหม่

- เพิ่มทักษะการจัดทำแผนการกลยุทธ์ โดยทีมวิจัยจังหวัดปัตตานีได้จัดโครงการ เรียนรู้การแปลงกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติ โดยนำทีมวิจัย จำนวน 8 คน เดินทางศึกษาไปดูงานที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี รวม 2 วัน

- เข้าร่วมสัมมนา การจัดการองค์ความรู้ที่ทีมประสานงานกลางเป็นผู้จัด ที่จังหวัด ภูเก็ต รวม 3 วัน

- ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัย 36 จังหวัด ที่ปรึกษาส่วนกลางเป็นผู้จัด รวม 2 ครั้ง

7.4 ข้อเสนอแนะ

7.4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

- กระบวนการวิจัยของโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมีรายละเอียดกิจกรรม ที่ต้องปฏิบัติมาก ควรให้เวลาในการทำวิจัยเป็นระยะเวลา 2 ปี

192

7.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

- เพื่อให้เครือข่ายพันธมิตรที่เกิดขึ้น เป็นเครือข่ายคุณค่าที่แท้จริง เห็นควรให้การสนับสนุน การต่อยอดหนุนเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายต่อไป

- กรมส่งเสริมสหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์ ที่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสหกรณ์ และหนุนเสริมให้มีการขับเคลื่อนกระบวนการตามแผนอย่างจริงจัง

- ควรผลักดันให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องบรรจุแผนการส่งเสริมเครือข่ายพันธมิตรของสหกรณ์ และองค์กรประชาชนไว้ในแผนงานปกติของหน่วยงานระดับกรมหรือกระทรวง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำและผู้เกี่ยวข้อง ให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กรให้เข้มแข็ง สามารถเป็นที่พึ่งของมวลสมาชิกได้

๒

บทสรุปผู้บริหาร

ความเป็นมาและกระบวนการวิจัย

การดำเนินการโครงการวิจัย โครงการพัฒนาขบวนการพื้นที่จังหวัดปัตตานีในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน

โครงการวิจัย ได้วางกรอบการปฏิบัติในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย สหกรณ์ที่จดทะเบียน ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กองทุนหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติของทีมวิจัย มุ่งไปที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ส่วนแรก คือ การพัฒนาผู้นำกลุ่ม / องค์กรในลักษณะของการสร้างคุณค่า สหกรณ์ให้ตระหนักถึงการร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปรับกระบวนการ และวิธีคิดเชิงบูรณาการให้แก่ผู้นำ เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กร ส่วนที่สอง คือการหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกรอบทิศทางการทำงานของกลุ่ม/องค์กร ที่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่วนที่สาม คือการหนุนเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด

ตามแผนการปฏิบัติงานของทีมวิจัยจังหวัดปัตตานี กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาเป็น 3 โชน กล่าวคือ

1. โชนพื้นที่อำเภอกะพ้อ
2. โชนพื้นที่มากกว่า 1 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกัน
3. โชนพื้นที่ทั้งจังหวัดในรูปแบบการเปิดเวทีสาธารณะ เพื่อแสวงหาองค์กรที่มีความ

พร้อมและสมัครใจร่วมเครือข่ายพันธมิตร

และได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทางสังคม/วิเคราะห์ ผู้นำ และองค์กร
2. ตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์และองค์กรประชาชน

3. กำหนดพื้นที่ / ผู้นำสหกรณ์ / ผู้นำองค์กรเป้าหมาย
4. พบปะผู้นำองค์กร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น / ประสานเพื่อร่วมเวที
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผู้นำองค์กร ชี้แจงทำความเข้าใจการสร้างความเข้มแข็ง / การสร้างเครือข่ายพันธมิตร
6. ร่วมค้นหาปัญหา / ความต้องการร่วม / จุดเชื่อม / วางรูปแบบเครือข่าย

๗

7. วางกรอบวัตถุประสงค์เครือข่าย / กำหนดกิจกรรมนำร่อง / แสวงหาองค์กรสมัครใจ / วางโครงสร้างบริหาร
8. หนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม / ประเมินผล / ปมเพาะเครือข่าย / เผยแพร่สู่สาธารณะ
9. เสนอผลต่อกรรมการองค์กรแกน / ผลักดันปรับปรุงแผนกลยุทธ์ / กรอบทิศทาง
10. ทำข้อตกลง / สัมมนาเครือข่าย / เพิ่มโอกาสการเรียนรู้
11. ประสานการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอก

ผลการวิจัย

สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาสถานการณ์ของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีองค์กรนิติบุคคลจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จำนวน 99 องค์กร แยกเป็น สหกรณ์การเกษตร จำนวน 23 สหกรณ์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง จำนวน 24 สหกรณ์ สหกรณ์ประมง จำนวน 3 สหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 12 สหกรณ์ สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 5 สหกรณ์ สหกรณ์บริการจำนวน 10 สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 22 กลุ่ม ในส่วนของสหกรณ์ภาคประชาชน หากพิจารณาถึงปริมาณและการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ต่อเนื่องแล้ว มีกลุ่ม/องค์ประชาชนที่มีการจัดตั้งครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้านและชุมชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มผู้ผลิต OTOP ที่อาจจะมียี่ห้อเรียกต่างกัน อาทิ เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์ เป็นต้น รวมจำนวน 966 แห่ง แยกเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 659 กองทุน กลุ่มผู้ผลิต OTOP จำนวน 307 กลุ่ม

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี พบว่า **สหกรณ์การเกษตร** ส่วนใหญ่มุ่งเน้น ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจการซื้อ เท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร หรือการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามเจตนารมณ์ของสหกรณ์ ส่งผลให้หลายสหกรณ์กำลังประสบปัญหาลูกหนี้ค้างเพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยค้างมากขึ้น มีผลประกอบการลดต่ำลง บางสหกรณ์ประสบภาวะขาดทุน **สหกรณ์กองทุนสวนยาง** เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐ มีการสนับสนุนการก่อสร้างโรงรมยาง และโรงอัดยางก้อน เพื่อแก้ไขปัญหาราคายางตกต่ำ แต่ปัจจุบันยางพารามีราคาแพงขึ้น ต้นทุนการผลิตต่างๆ มีราคาเพิ่มขึ้น สมาชิกมีส่วนร่วมน้อยหลาย สหกรณ์ได้หยุดดำเนินงานชั่วคราว **สหกรณ์ออมทรัพย์** ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่อยู่ในข่ายที่มีผล

ประกอบการอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อพิจารณาจากตัวเลข ทางการเงิน แต่ยังคงมุ่งเน้นให้มีการแสวงหา รายได้โดยยังไม่ได้คำนึงถึง ภารกิจสำคัญในการยกระดับฐานะความเป็นอยู่แก่สมาชิกอย่างจริงจัง **สหกรณ์ร้านค้า** ไม่สามารถต่อสู้กับกระแสบริโภคนิยม ที่เปิดโอกาสให้ห้างสรรพสินค้าจากต่างชาติ มีพลังทุน และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีกว่า จึงต้องปิดกิจการไป **สหกรณ์บริการ** ที่จัดตั้ง ขึ้นตามลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก ทุนน้อย ขาดทิศทางการ ดำเนินงานที่ชัดเจน ยังมีโอกาสช่วยสมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์

ณ

ส่วนสถานการณ์ขององค์กรภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี หากพิจารณา ถึงปริมาณและการขับเคลื่อนกิจกรรมแล้ว มีกลุ่ม / องค์กรประชาชนที่มีการจัดตั้งครอบคลุมเกือบทุก หมู่บ้านและชุมชน ก็คือ กองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิต OTOP ถึงแม้ส่วนใหญ่สามารถ ดำเนินการไปได้ ก็มักจะต้องเผชิญกับปัญหาขาดทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการของ กลุ่ม/องค์กร โดย**กลุ่มผู้ผลิต OTOP** มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ และไม่ได้มาตรฐาน ในส่วนของ**กองทุนหมู่บ้าน** มักมีปัญหาคารขาดวินัยในการใช้จ่ายเงินของ สมาชิก ทำให้มีหนี้ค้าง

สถานการณ์ความร่วมมือของสหกรณ์ / องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีใน รูปแบบเครือข่ายพันธมิตร นั้น พบว่า มีการร่วมมือเป็นพันธมิตรเฉพาะในประเภทของตัวเองเท่านั้น กล่าวคือ ในส่วนของสหกรณ์นิติบุคคลมีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรปัตตานี จำกัด เป็นตัวกลาง ในการ เชื่อมโยงธุรกิจการฝากเงินและการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย แต่ปัจจุบันได้หยุดดำเนินงานชั่วคราว เนื่องจากประสบปัญหาการขาดทุนสะสม และมีบางสหกรณ์มีการ ชื้อ-ขาย สินค้าระหว่างกัน แต่ก็ เป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะกิจที่ดำเนินการเป็นครั้งคราว ซึ่งปัจจุบันมีสหกรณ์ที่จับคู่เป็นพันธมิตรตาม นโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 18 คู่ ส่วนสหกรณ์ที่ไม่ใช่นิติบุคคล อาทิ กองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง กลุ่มผู้ผลิต OTOP ก็มีการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในกลุ่มของตนเอง ตามนโยบายของรัฐ ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ยังไม่ปรากฏว่ามีการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรกัน ระหว่างสหกรณ์ และกลุ่มองค์กร ประชาชน ตามนियามการเสริมสร้างเครือข่ายคุณค่า ที่เด่นชัด ใน จังหวัดปัตตานี

ในส่วนของข้อมูลคนจนจดทะเบียน จังหวัดปัตตานี มีประชาชนมาจดทะเบียนคนจน ทั้งสิ้น จำนวน 66,921 คน กระจายตามพื้นที่ในทุกอำเภอของจังหวัด และหากแบ่งตามประเภท ปัญหาความยากจน จะมีจำนวนคนจนจดทะเบียน จำนวน 102,718 คน เพราะบางคนจะมีปัญหา มากกว่าหนึ่งปัญหา ในส่วนของคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 7,934 คน แยกเป็น

สหกรณ์จดทะเบียนจำนวน 7,214 คน สหกรณ์ภาคประชาชน จำนวน 720 คน เป็นข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น ด้วยข้อจำกัดของเวลาไม่สามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องได้

เครือข่ายที่เกิดขึ้น สรุปได้ ดังนี้

1. เครือข่ายบุญโศกสันติสุข อำเภอกะป้อ

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัยในพื้นที่อำเภอกะป้อ สามารถดำเนินการได้ตามแผนการวิจัย โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างผู้นำองค์กร การบ่มเพาะเครือข่าย รวม 6 ครั้ง สามารถร่วมกำหนดรูปแบบเครือข่ายโดยให้สหกรณ์การเกษตรกะป้อ จำกัด เป็นแม่ข่าย เมืองศรัทธาสมัครใจร่วมวงสัมพันธ์ของเครือข่าย จำนวน 26 องค์กร เครือข่ายสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมนำร่องได้ ดังนี้

ญ

1.1 เครือข่ายการตลาด

เครือข่ายบุญโศกสันติสุข ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมนำร่อง ในช่วงเดือนธันวาคม (การถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม)โดยสำรวจความต้องการสินค้า อุปโภคบริโภค ที่สมาชิกองค์กรเครือข่ายจำเป็นต้องใช้ในช่วงเดือนดังกล่าว สหกรณ์แม่ข่ายดำเนินการจัดหา แล้วกำหนดวันให้สมาชิกองค์กรเครือข่าย ออกมารับสินค้าพร้อมกันที่สำนักงานสหกรณ์ หรือร้านค้าชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายโดยกำหนดชำระเงิน ภายใน 45 วัน ผลการดำเนินการกิจกรรมนำร่อง มีสมาชิกองค์กรเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 265 คน มูลค่าสินค้า จำนวน 221,800 บาท และเมื่อถึงกำหนดชำระ สมาชิกส่วนใหญ่มาชำระตามกำหนด มีเพียงบางรายเท่านั้นที่ผิดสัญญา หลังจากนั้นสหกรณ์แม่ข่ายขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการเป็นเครือข่ายพันธมิตรกับร้านค้าชุมชน 2 แห่ง ในลักษณะหนุนเสริมการดำเนินธุรกิจร่วมกัน

1.2 เครือข่ายการเงิน

หลังจากได้เปิดเวทีบ่มเพาะและขยายผลเครือข่าย เมืองศรัทธาหลายองค์กรสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย อาทิเช่น มัสยิด , กลุ่มผู้ผลิต ,กองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะมัสยิดได้นำเงินกองกลาง มาฝากที่สหกรณ์แม่ข่าย และอนุญาตให้ใช้เป็นเงินหมุนเวียนได้ โดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีเงื่อนไขว่า สหกรณ์แม่ข่าย ต้องสามารถจ่ายเงินคืนทันที เมื่อมัสยิดมีความจำเป็นต้องใช้เงินกรณีเบิกคร่าวเดียวกันเกินกว่า 100,000.- บาท มัสยิดจะต้องแจ้งให้สหกรณ์ทราบล่วงหน้า ปัจจุบันมีมัสยิดร่วมเครือข่าย 2 แห่ง มียอดเงินฝากคงเหลือ ณ 31 พฤษภาคม 2549 จำนวน 525,000.- บาท

1.3 เครือข่ายสังคมและวิทยาการ

หลังจากกิจกรรมของเครือข่าย เผยแพร่สู่สาธารณะเมืองศรัทธาสมัครใจเข้าร่วมเครือข่ายเพิ่มขึ้น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเครือข่ายมีมากขึ้น มีทั้งกลุ่มผู้ผลิตและกองทุนหมู่บ้าน ไปปรึกษาขอคำแนะนำจากสหกรณ์แม่ข่าย เกี่ยวกับการทำบัญชีรับ-จ่ายและบัญชีลูกหนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายบุญโตสันติสุข ที่ขับเคลื่อนอยู่ถือว่าเป็นเครือข่ายขั้นต้นเท่านั้น ที่มิวิชัยได้วางกรอบในการบ่มเพาะเครือข่ายในลักษณะการจัดเวทีติดตามและประเมินผลของแกนนำอย่างสม่ำเสมอ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีแรงหนุนเสริมจากภายนอกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. เครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสายบุรี อำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกัน คือ อำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น ต้องมีการปรับแผนการปฏิบัติงานหลายครั้ง เนื่องจากความไม่พร้อมของบางสหกรณ์และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ใน 1 ปี ที่ผ่านมา มิวิชัยเข้าไปจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้นำองค์กรและบ่มเพาะเครือข่าย รวม 3 ครั้ง มีสหกรณ์

ฎ

ที่สมัครใจเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร 3 สหกรณ์ สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมนำร่องภายใต้เครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสายบุรี คือ เครือข่ายกิจกรรมการตลาด (ปุ๋ย) จำนวน 16 ต้น มูลค่า 140,500 บาท

อย่างไรก็ตามผลจากการจัดเวทีผู้นำ และเวทีสัมมนาเครือข่าย ส่งผลให้ผู้จัดการสหกรณ์เกษตรไม้แก่น จำกัด ในฐานะแกนนำเครือข่ายสหกรณ์ลุ่มน้ำสายบุรี เกิดแนวคิดใหม่กลับไปขับเคลื่อนเครือข่ายตลาดเร็ว มีสหกรณ์การเกษตรไม้แก่น จำกัด เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน มีองค์กรสมัครใจเข้าร่วมวงสัมพันธ์ของเครือข่ายตลาดเร็ว จำนวน 4 องค์กร

3. เครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ในพื้นที่ทั้งจังหวัดในรูปแบบการเปิดเวทีสาธารณะ โดยเชิญทุกองค์กรที่พิจารณาว่ามีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรเข้าร่วมเวที ในการจัดเวทีครั้งแรก มีผู้นำองค์กรเข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 52 องค์กร ผลจากการจัดเวที หลายองค์กรขาดความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายพันธมิตรกัน ได้มีการตั้งคณะทำงาน จากตัวแทนสหกรณ์ที่ร่วมเวทีเพื่อร่วมปรึกษาหาแนวทาง และมีการจัดประชุมตัวแทนสหกรณ์ ได้ข้อสรุปให้มีการนัดหมายผู้นำสหกรณ์ กลุ่มองค์กรมาร่วมประชุมอีกครั้ง เพื่อแสวงหาองค์กรที่มีความพร้อมและสมัครใจ ในการจัดเวทีครั้งที่ 2 มีผู้นำสหกรณ์ / องค์กรประชาชน เข้าร่วมเวที 45 คน ผลจากการร่วมเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ มีสหกรณ์ องค์กรประชาชน จำนวน 30 องค์กร สมัครใจเป็นเครือข่ายพันธมิตร โดยมีการเสนอให้สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. ปัตตานี จำกัด เป็นแกนหลัก และได้รับการหนุนเสริมจากจังหวัดปัตตานี สนับสนุนงบประมาณให้เครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี เป็นคณะเจรจาของจังหวัดปัตตานี เพื่อไปเปิดตลาดสินค้าในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา และนครสวรรค์ ผลการขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายการตลาด ของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี มีมูลค่าการลงทุนในบันทึกข้อตกลงเพื่อเสนอขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างสหกรณ์ โดยระบบหักบัญชี รวมมูลค่า 45,152,000 บาท และจากการเปิดเวทีติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของเครือข่ายสหกรณ์

ปัตตานี มีการขับเคลื่อนกิจกรรม การประสานข้อมูลเพื่อรวบรวมสินค้าผลิตภัณฑ์ขององค์กรสมาชิก และสินค้าบางชนิด อาทิเช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม ลูกหีบปรุงรอส ดอกไม้บายาง มีการส่งมอบไปแล้ว บางส่วน

อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยได้วางกรอบทิศทางในการดำเนินงานของเครือข่ายสหกรณ์ ปัตตานี โดยกำหนดให้มีการวางแผนติดตามและประเมินผล เพื่อบ่มเพาะเครือข่าย ปีละ 2 ครั้ง และหนุนเสริมให้เครือข่ายจัดทำแผนดำเนินงานของเครือข่าย โดยกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนต่อไป

4. เครือข่ายรักษารักษิตินเขาตุ้ม

การจัดเวทีผู้นำสหกรณ์ ผู้นำกลุ่มองค์กรประชาชนในตำบลเขาตุ้ม อำเภอยะรัง เกิดจาก ความต้องการของผู้นำชุมชน ที่ต้องการให้ทีมวิจัยเข้าไปบ่มเพาะแนวคิดเครือข่ายคุณค่า เพื่อการ ขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลเขาตุ้มในรูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์กับองค์กร ชุมชน ทีมวิจัยเข้าไปจัดเวทีผู้นำ 2 ครั้ง มีผู้นำองค์กรสมัครใจเข้าร่วมเครือข่ายพันธมิตร 8 องค์กร

๗

กำหนดรูปแบบการขับเคลื่อนโดยให้สหกรณ์รักษารักษิตินเขาตุ้ม จำกัด เป็นแกนหลักของเครือข่าย ถึงแม้ ปัจจุบันยังไม่ปรากฏผล การขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม แต่แนวทาง และเป้าหมายที่เครือข่ายได้ ร่วมกำหนดขึ้น หากได้รับการบ่มเพาะที่ต่อเนื่อง จะทำให้การพัฒนาเป็นเครือข่ายคุณค่าที่ยั่งยืนได้

5 เครือข่ายย่อยปัตตานี

การดำเนินการตามกระบวนการวิจัยของทีมวิจัยปัตตานี ได้จัดเวทีเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารการจัดการของกลุ่มผู้ผลิต OTOP ในจังหวัดปัตตานี ปรากฏผลมีการขับเคลื่อนกิจกรรมใน ลักษณะเครือข่ายพันธมิตร กล่าวคือ

5.1 เครือข่ายการตลาดเครื่องแต่งกายมุสลิม มีกลุ่มผู้ผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิม จำนวน 35 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มี กรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาด ปัจจุบันมีผลการขับเคลื่อน กิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีมูลค่าประมาณ 8,000 – 12,000. บาท/เดือน

5.2 เครือข่ายการตลาดจักสาน/ศิลปประดิษฐ์ มีกลุ่มผู้ผลิตจักสาน/ศิลปประดิษฐ์ จำนวน 4 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มี กรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการตลาด ปัจจุบันมีผลการขับเคลื่อน กิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยมีการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเครือข่ายไปร่วมจำหน่ายในงานต่าง ๆ

5.3 เครือข่ายตลาดอาหารแปรรูป มีกลุ่มผู้ผลิตน้ำบูดูในอำเภอสายบุรี อำเภอ ไม้แก่น อำเภอปะนาเระ จำนวน 7 กลุ่ม ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่ม ผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีกรรมการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ร่วมกัน ของเครื่องบรรจุน้ำบูดูที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ปัตตานี จำนวน 1,600,000.-บาท

5.4 เครือข่ายกลุ่มเพาะกล้ายางพารา มีกลุ่มผู้ผลิตต้นกล้ายางพาราในอำเภอ สายบุรี อำเภอกะพ้อ ที่ผ่านกระบวนการวิจัย ได้เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน มีแกนนำเครือข่าย กำหนดเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาด ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งแกนนำเครือข่ายเป็นคณะเจรจาเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจระหว่าง จังหวัด ของเครือข่ายสหกรณ์ปัตตานี มาแล้วหลายครั้ง

นอกจากนี้แล้วทีมวิจัยปัตตานี ได้จัดเวทีผู้นำสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัด ปัตตานี แล้ว 2 ครั้ง เพื่อสร้างโอกาสการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร แต่สหกรณ์ส่วนใหญ่ ยังขาดความพร้อมที่จะรวมกันเป็นเครือข่ายพันธมิตร

จากกระบวนการวิจัยที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำองค์กร เกิดการเชื่อมโยง เครือข่ายพันธมิตรระหว่างองค์กร เครือข่ายมีการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการตลาด ด้านการเงิน

ฐิ

ด้านสังคมและวิทยาการ เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกขององค์กรเครือข่าย เกิดการเรียนรู้ มีความตระหนักในค่านิยมสหกรณ์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ และมีรายได้เพิ่มจากการขยายช่องทาง การตลาดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของสมาชิกระดับล่าง และหากได้รับการหนุนเสริมจุนสหกรณ์และ องค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายคุณค่าอย่างยั่งยืนแล้ว เชื่อว่า สามารถแก้ปัญหาความยากจนของมวลสมาชิก และคนในชุมชนได้อย่างถาวร

ปัญหาและอุปสรรค

1. ด้านทีมวิจัยประกอบด้วย

- ทีมวิจัยปัตตานี เป็นนักวิจัยใหม่ยังขาดทักษะการจัดเก็บข้อมูลในเวทีการ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผู้นำองค์กร และขาดความชำนาญในการเสนอรายงานวิจัย

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่น

- มีข้อจำกัดด้านระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ บางข้อที่ต้องแก้ไขเพื่อให้ สหกรณ์สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรกับสหกรณ์ภาคประชาชนได้

- ความเข้าใจของเพื่อนร่วมงานว่าเป็นงานนอกหน้าที่ ทำให้เป็นภาระที่ต้องสร้าง ความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะหนุนเสริมงานของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

- สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าพื้นที่ในบาง ช่วงเวลา

ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ

1. ชูดความรู้ใหม่

“สำคัญที่จุดเชื่อม” กระบวนการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของผู้นำองค์กร ถ้าสามารถกระตุ้นให้ผู้นำร่วมค้นหาจุดเชื่อมที่ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิง

สังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและศาสนาแล้ว ทำให้การขยายผลสู่สมาชิกเครือข่ายได้เร็วขึ้น ข้อพิสูจน์ประการหนึ่ง คือ ในพื้นที่อำเภอกะพ้อหลังจากสรุปผลกิจกรรมนำร่องที่เครือข่ายบุญโด้สันติสุข ได้สำรวจความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต้องใช้ ในเดือนรอมฎอน(ถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม) และได้จัดหามาส่งมอบให้สมาชิกของเครือข่าย ไปบริโภคก่อน แล้วกำหนดชำระเงินหลังจากเดือนรอมฎอนได้เผยแพร่สู่สาธารณะ สมาชิกองค์กรอื่นมีความสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย และเป็นแรงบันดาลใจ ให้แกนนำเครือข่ายบุญโด้สันติสุขตั้งเป้าหมายไว้จะขยายให้เต็มพื้นที่อำเภอในปีต่อไป

“ไม่มีทฤษฎีที่ตายตัว” นายมานพ ศีयरินทร์ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรโคกโพธิ์ จำกัด ได้พูดว่า การสร้างเครือข่ายไม่มีทฤษฎีที่ตายตัวที่กำหนดไว้ ซึ่งอยู่กับผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน คิดได้ฝ่ายเดียวเครือข่ายไม่เกิด และต้องเกิดจากการสมัครใจเป็นสำคัญ

๓

2. ทักษะและประสบการณ์ใหม่

- เพิ่มทักษะการจัดทำแผนการกลยุทธ์ โดยที่มวิจยจังหวัดปัตตานีได้จัดโครงการเรียนรู้การแปลงกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติ โดยนำที่มวิจย จำนวน 8 คน เดินทางศึกษาไปดูงานที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวม 2 วัน
- ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างที่มวิจย 36 จังหวัด ที่ปรึกษาส่วนกลางเป็นผู้จัด รวม 2 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย
 - กระบวนการวิจัยของโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด มีรายละเอียดกิจกรรม ที่ต้องปฏิบัติมาก ควรให้เวลาในการทำวิจัยเป็นระยะเวลา 2 ปี
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต
 - เพื่อให้เครือข่ายพันธมิตรที่เกิดขึ้นเป็นเครือข่ายคุณค่าที่แท้จริง ควรให้การสนับสนุนการต่อยอดหนุนเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายต่อไป
 - กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์ ที่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสหกรณ์และหนุนเสริมให้มีการขับเคลื่อนกระบวนการตามแผนอย่างจริงจัง
 - ควรผลักดันให้กรมส่งเสริมสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บรรจุแผนการส่งเสริมเครือข่ายพันธมิตรของสหกรณ์ และองค์กรประชาชนไว้ในแผนงานปกติของหน่วยงานระดับกรมหรือกระทรวง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำและ

ผู้เกี่ยวข้อง ให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการองค์กรให้เข้มแข็ง สามารถเป็นที่พึ่งของมวลสมาชิก
ได้